
ULUDAĞ
Bursa Halkevi Dergisi

İçindekiler:

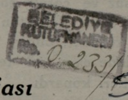
Halkevi Dil - Tarih ve edebiyat komitesi tarafından çıkarılır.
Sahibi ve neşriyat müdürü: Halkevi Başkanı Avukat Tevfik Aycan

Sayı : 25 *2. inci kânun 1940*

ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergisi

Hâdiseler karşısında :

Zelzele faciası ve sel baskını

R. R. Yücer

1939 yılını bitirirken (25/26 - Birinci kânun gecesi) Türk yurdu büyük bir tabiat afetine, zelzele felâketine uğradı. 1940 yılına, böyle emsalsiz bir musibetin dehşetini azaltmak için milletçe yardıma koşarak, acılar içinde girdik.

Erzincandan Tokat istikametinde uzayan ve Karadeniz kıyılarından Anadolu yaylasına inen geniş bir bölgede, büyük yer sarsıntısının açtığı azametli bir yara kanıyor. Şehir ve köylerde taş üstünde taş kalmadı; kara kışın şiddetinden yataklarına sokularak ısınmağa çalışan insanlar, daldıkları uykudan bir daha uyanamadılar. Bir çokları da, başlarına geçen yuvalarının taş ve toprak yığınları arasında uyanarak sa-

atlerce ve günlerce açlıkla, ölümle pençeleştiler. Anasını kaybeden çocuk, ailesini arayan baba, çocuklarını yaralı yahut ölü bularak saçlarını yolan ana; aç kalan, çıldıran kadın ve erkek . . . Bunların sayısı, şüphe yok ki, ölümün pençesine düşen bedbahtların sayısile boy ölçüşüyor.

Sıradağları yarıp birbirinden kilometrelerce uzaklara ayıran, akan suları kaybederek susuz ve çorak topraklardan sular fışkırtan bu mevziî kıyamet, bütün Türk kalplerinde elem ve teessür kıyametleri kopardı.

Öz Türk topraklarının ve mert Türk neslinin uğradığı bu müthiş felâket karşısında, en uzak illerde bile merhamet ve şefkatle titreyen yürekler gördük. Din ve milliyet farkı gözetmeden, bu büyük insan zayiatına acıyan insanların gözleri bizimle birlikte yaşardı ve yürekleri bizimki gibi sızladı. Felâketin büyüklüğü ile mütenasip bir teselli ve şefkatle sarıldık.

Bu; Türkün ve yeni Türkiyenin, beynelmilel insaanlık ülküsüne bağlılığının ve bu ülkü uğrundaki hizmetlerinin mükâfatıdır.

Yer sarsıntısının Türk yüreklerinde yaptığı çoküntü, muhakkak ki, yarılan ve sarsılan torakların uğradığı tahribat kadar büyük, geniş ve derindir. Felâketleri, mert bir vakar ile göğüsleyen milletimiz bu ansız ve amansız tabiat darbesine karşı da sekinetle, metanetle karşı koymasını bildi. Kalplerde kopan teessür kıyametinin manevî görünüşündeki azamet; Türkün asîl ve olgun milliyet ve insanlık duygularını bir anda ortaya koydu. Gözleri yaşartan ve kalpleri kanatan bu olgun millet ve insanlık duygularile birlikte, yeni Türk cemiyetinin medenî ve sosyal varlığı da, gene bir anda harekete geçti. Gördük ki, ağlamasını bilen millet, yardıma koşmakta, feragat ve fedakârlık göstermekte de üstün vasıflıdır. Türkiyenin baş şehri ile en küçük dağ köyü arasında kendini gösteren duygu, ayni duygudur. İçtimaî yardım teşekkülleri, yurdun her noktasında ayni şuur ve ayni intizamla faaliyete giriştiler . .

Bu; Cümhuriyet Türkiyesinin kurduğu millî birliğin ne kadar kudretli ve ne kadar ina-

nılır, şuurlu ve sağlam esaslar üzerinde durduğunu gösterir.

Bir taraftan devlet makanizması en çabuk ve müessir tedbirlerle; yıllardanberi milyonlar dökerek döşediği raylarla, yaptığı şosalarla, seyyar hastanelerile ve tekmil yardım imkânlarile felâket bölgesine koşarken; diğer taraftan, millî hakimiyet ve enerjiyi temsil eden Büyük Millet Meclisi de, yurttaki hayır varlığını belirten yeni bir teşekkülü, feyizli ve temiz bağrından bir hamlede çıkarıyor: « Milî yardım komitesi » ni kuruyordu. Millet vekillerimizin, bütün milletçe şükranla karşılanan bu teşebbüsü yanında, kara gün dostu « Kızılay » da faaliyete geçmiş ve halkın vermeğe can attığı teberrüatı toplamağa başlamıştı.

Varlıklı vatandaşların cömert yardımları yanında; parmağından nişan yüzüğünü, sırtından tek fanilâsını ve köşesinden kefin parasını çıkarıp verecek kadar tehalük gösteren halk; bu memlekette millî şuurun, duygu birliğinin ve gönül beraberliğinin derecesi hakkında en belâgatli misalleri, en tabiî birer adamlık örneği halinde vermiştir.

Bu kara günler içinde radyolardan yalnız felâket haberleri dinlendi ve 1940 yılına girdiğimiz gece, sinemaya gitmeyi bile suç sayacak kadar kendini millî yasa verenlerin sayısı - ekseriyeti aşan bir mikdara vardığı için, Türkiyenin hiç bir yerinde tek eğlence yapılmadı. Çocuklar oyunlarını, gençler eğlencelerini, yaşlılar istirahatlerini bırakarak, tabiatın müthiş darbelerini yiyenleri düşündüler; onlar için çalıştılar, onlar için yandılar ve onlar için dua ettiler..

Bu manzaranın verdiği teselli, bizim için, tabiatın kahrı kadar büyüktür.

Bursa, bütün Türk ülkesinin her yeri gibi yaralı, müteessir ve yaslıydı. Bütün Türk ülkesinin her yeri gibi metin, uyanık ve şuurluydu. Bütün Türk ülkesinin her yeri gibi iane verdi, eşya topladı, yardıma koştu. Anadolunun derin felâketini, kendi yüreğinin sızısı gibi içten duydu ve millî vicdanının engin

varlığını, öz kardeşlerinin engin matemine bağladı.

Büyük zelzele faciaasının açtığı rahne elbette çok derin, çok harap edici ve çok yıkıcı oldu. Fakat görülen manevî dirilik ve maddî bütünlük karşısında, yapıcı inanımız ve başarıcı enerjimiz sağlandı. Sismograf âletlerini bile kıran zelzele, hiç bir zaman bizim kutsal akidelerimizi, inan ve ülkümüzü sarsmış değildir. Felâket ne kadar büyük olursa olsun, millî kudretimize olan inanışımız daha büyüktür.

Çökmüş bir saltanatın harap arsası üzerinde zinde bir Cümhuriyet kuran Türk milleti ve imkânsızlıkları yenen Atatürk ve Cümhuriyet nesli, yarın bu viraneler üzerinde de yeni mamureler kuracaktır. Türk milleti; ölmezliğini, yaşama kudretini, son ağır ve çetin imtihanlardan da muzaffer çıkarak, bir daha göstermiş oluyor.

* * *

Bursa, fazla olarak, ayni günlerde ayrı bir felâketin acılığını da yakından tatdı. M. Kemalpaşa kasabası ile köyleri, civar bazı vilâyetlerle birlikte müthiş su baskınına maruz kaldılar.

Bu yakın felâket, pek ansız ve amansız oldu. Birdenbire kabaran dereler, bir gece içinde, görülmedik bir saldırışla kasaba ve köylere hücum ettiler. M. Kemalpaşa kasabasının yüksek mahalleleri, ovayı bir deniz gibi kaplayan azgın suların ortasında, yer yer adacıklar halinde kaldı ve yedi mhalleyi kâmilen sular kapladı. Buralardaki 300 ev yıkıldı. Evler ve dükkânlar, barınılmaz hale geldi; yirmi bir can zayıatı oldu.

Bursadan, Mudanya ve Bandırmadan sandallarla yardıma koşuldu; evsiz kalanlara ekmek ve eşya gönderildi; bir çok vatandaşlar, ölümü göze alarak felâketzedeleri kurtarmağa çalıştılar.. Sular çekilmeğe başladığı zaman, 16 bin nüfuslu mamur kasabanın mühim bir kısmı harabeye dönmüştü...

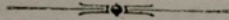
Türkün felâketler karşısındaki metin karakteri, sel baskını münasebetile de görülmüştür. Bursa valisinin anlattığı şu levhayı, bu karakterin sayısız örneklerinden biri olarak yazıyoruz :

Vali, M. Kemalpaşadan

dönüşte Karacabey merkezine gittiği zaman, oturdukları kaymakamın odasına «Akhisar» lı bir köylü gelmiş; köylerini su bastığını, halkın damlara çıkarak afetin geçmesini beklediklerini ve nüfusça zayiat vermediklerini söyledikten sonra, elindeki ufak bir çıkını masanın üstüne koymuş :

— Bunun içinde seksen lira var; demiş, zelzele için toplamıştık. Daha erken getirmeğe sel mani oldu. Daha da toplıyoruz. İnşallah geç kalmamışızdır ! .

Zelzele felâketi karşısında kendi felâketini unutacak kadar fedakâr olan Türk köylüsü, toplanan parayı Karacabey merkezine bir an evel ulaştırmak için, saatlerce su içinden yürümüş ve koca bir çamur deryasını aşmıştı . .

Tanzimatın yüzüncü yılı münasebetile :

Mustafa Reşit paşa ve tanzimat

Nâzım Yücelt

Mustafa Reşit efendi 1799 tarihinde İstanbulda doğdu. Evvelâ eniştesi Seyit Ali paşanın yanında yetişti. Seyit Ali paşa sadaretten ayrılıp da Mora seraskeri olduğu zaman Mustafa Reşit efendi, eniştesinin mühürdarı oldu. (1821) . Sonra İstanbula dönerek Babıâlide mektubî kalemine, bilâhara Âmedî odasına memur edildi.

1827 seferinde sadrazam ve başkumandan Selim Mehmet paşanın maiyetindeki kâtipler heyetine girdi. Ordudan yazdığı mektupları ikinci Mahmut beğendi ve bu yazıları kimin yazdığını sordu. Mustafa Reşit efendiyi söylediler.

Harp bitince Mustafa Reşit efendi İstanbula döndü. İkinci Mahmut kendisini saraya çağırdı, hatırını sordu ve Fransızcayı iyi öğrenme-

sini tavsiye etti. Bundan sonra Reşit efendi devletin mühim işlerinde istihdam olunmağa başladı. 1830 tarihinde Pertev efendi ve 1832 tarihinde de Damat Halil paşa ile Mısıra gitti. 1834 tarihi başlarında Paris sefiri, 1836 da paşalık rütbesi ile hariciye nazırı oldu.

İkinci Mahmudun 1839 da ölümü zamanında hariciye nazırlığı üzerinde olmakla beraber Londra sefiri idi. 1845 senesine kadar iki defa Paris sefiri, Girit ve sonra Edirne valisi, ikinci defa hariciye nazırı ve sonra sadrazam oldu. Vefatına kadar beş defa sadarete getirilmiştir.

Zamanında Reşit paşanın muhalifleri çoktu. Bununla beraber kendisi haris idi. Mazul bulunduğu sıralarda doktoru bir gün ziyaretine gelmişti. Paşaya yorgunluğundan ve istirahate olan ihtiyacından bahsetti. Edirne veya Bursaya giderek dinlenmesini tavsiye etti. Paşa acı acı çubuğunu üfledikten sonra (Doktor, doktor ! sen bunu kendiliğinden mi söylüyorsun, yoksa sana öğrettiler mi ?) diye sorar. Doktor paşanın ayaklarına kapanarak (Kendiliğimden söylüyorum, aziz sıhhatinizi düşündüğüm için) demiş. Paşa da (Aklını başına devşir doktor! paşa efendilerimiz İstanbulda rahat etsinler diye ben dağda bayırda sürtemem) demekle iktifa etmiş.

Reşit paşa siyasî hayatta İngiliz siyasetini takip ediyordu :

1853—1856 seferini müteakip Osmanlı imparatorluğunun o zamanki müttefikleri olan İngiliz ve Fransızlarla Piyemonteliler İstanbuldan gitmiyorlardı. Bu, Reşit paşanın muhaliflerine kuvvetli bir silâh olmuştu. Ötede beride müttefiklerin İstanbulu terketmiyeceklerini söylüyorlardı. O vakit Reşit paşa mazul idi. Abdülmecit, paşayı çağırdı. Paşa saraydan kan ter içinde çıktı. Derhal Fransa ve İngiltere sefarethanelerine gitti, görüştü. Bunun üzerine müttefikler İstanbulu terk ve tahliye ettiler.

Bir gün İngiltere sefiri hükûmete; yapılması müşkül bir mesele bildirmişti. Babıâli bu vaziyetten çok üzüldü. Sefir isteğinde ısrar ediyor-

du. Nihayet sadarete Reşit paşa getirilince sefir talebini bir daha ağzına almadı. Mustafa Reşit paşa 1857 tarihinde vefat etti. Türbesi İstanbulda, Beyazıtta Okçular başındadır.

Başlıca siyasî muvaffakiyetleri :

Tanzimatı-hayriyenin ilânı. Mısır meselesinin halli. Kırım harbi dolayisile Fransa ve İngiltereyi Türkiye lehine imale. Tanzimat fermanının ilânı zamanile işbu fermanı tahlil edelim :

Tanzimattan evvel devletin idaresi :

Can ve mal tecavüzden masun değildi :

Paşalardan biri bir sabah en yakın adamını öldürttü. Mahallin kadısı sebebini sorunca : (Bu gece beni rüyamda korkuttu. Onun için emniyetim kalmadı, öldürttüm!.) cevabını aldı. Kadı (paşanın her emrini yerine getirmek elimde ama rüyasına girmemek elimde değil!.) deyip memuriyetini ve memleketini terketmiştir.

Sadrazamlardan biri bir gün tebdil geziyormuş. Bir berber dükkânından kazaen üzerine kirli su sıçramış. Sadrazam hemen berberin katlini emretmiş.

Yanında memuru :

— Efendim, berber kulunuz, sizin berber başınızdır. Deyince sadrazam;

— Öyle ise başka bir berber bulun, emrimi ifa edin; sadrazamın emri hükümsüz kalmaz.. cevabını vermiş.

Valiler, mal ve mülkünü zaptetmek için eşraf ve zenginleri öldürtürlerdi. Meselâ Tepedelenli Ali paşa, çiftliğinde misafir olduğu bir beyi ertesi gün öldürttü ve malını zaptetti.

Devletin bütçesi yoktu:

Varidat ve masraf evvelden tahmin edilmediği için masrafı irada uydurmak mümkün olmadığından bütçe hakkındaki kayıtlar kâğıt üstünde kalırdı. Lüzumlu yerlerin masrafları kıskanıldığı gibi, lüzumsuz yere fazla masraflar yapılırdı.

Askerlik cazip değildi:

1826 yeniçerilik lâğvedildikten sonra her yerde asker alma şubeleri kurulmuş

idi. Asker alma memurları — kapı çekenler — (bıyığını eline alan) delikanlıları yakalayıp cebren asker yaparlardı. Askere girenler bir daha kurtulamazlardı. Memurların gelişinde gençler kaçarlar, isteyerek kendilerini sakatlarlardı.

Memurların maaşları ve rişvet :

Bunlardan başka memurlara maaş verilmez ve resmî dairelerde açıktan açığa rişvet kabul edilirdi.

Hıristiyan tebaa Rusyanın himayesinde :

Rusya ötedenberi Akdenize inmek istiyor, fakat buna İngiltere ve Fransa daima karşı koyuyordu.

Osmanlı imparatorluğunda yaşayan hıristiyanlar hukukan müslümanlara müsavi idiler. Hattâ ekonomi sahasında bunlar müslümanlardan daha ileri durumda olduklarından müreffeh idiler.

Yalnız kıyafetleri müslüman kıyafetlerinden ayrı olup şehir içinde ata binemezler, silâh taşıyamazlardı.

Rusya hakikatte Akdenize inmek için Osmanlı imparatorluğunun işlerine karışmayı, dolayısile onu zaif düşürmeyi siyasetine uygun buluyordu.

Bu maksadına ulaşmak için de Osmanlı imparatorluğundaki hıristiyanların, müslümanlara hukukan müsavi olmadıklarını ileri sürüyordu. Hattâ 1774 Kaynarca muahedesi ile imparatorluktaki Ortodoksların himayesini de üzerine almış, ikide birde devletin işlerine bile müdahale ediyordu.

Tanzimat niçin ilân edildi ?

Tanzimat fermanının ilânından evvel, kimsenin malı, canı tecavüzden masun değil idi. Muhakeme edilmeden müsadereler, idamlar yapılıyordu. Devletin bütçesi de yoktu. Askere gidenler orada kalıyordu. Memurlara maaş verilmiyor, resmen rişvet alınıyordu.

Rusya siyasî maksadına imparatorluktaki Ortodoksları âlet ittihaz ederek onların müslümanlara müsavi olmadıklarını ileri sürüyor, devletin işlerine müdahale ediyordu.

Devlet işlerini nizama

koymak ve bilhassa Rusyanın, imparatorluk işlerine müdahalesine mani olmak maksadile tanzimatın ilânını İngilterede (Tori) fırkası ile Avusturya başvekili Meternih tavsiye ediyorlardı.

Tanzimat nerede ve nasıl ilân edildi?

Tanzimat daha ikinci Mahmut zamanında ilân edilecek iken, Akif paşanın muhalefeti ve ikinci Mahmudun ölümü ile geri kaldı. Abdülmecidin hükûmete geçişinden dört ay sonra 3 Teşrini sani 1839 tarihinde Gülhane meydanında tahminî olarak tayin olunabilen bir yerde ilân edildi. Meydanda yüksek bir kürsü ve davetlilere mahsus çadırlar kuruldu. Abdülmecit bu civarda bir köşke gelmişti.

Nazırlar, ulema, büyük ve küçük bütün memurlar, ecnebi sefirler, esnaf kâhyaları, binlerce halk meydanı doldurmuştu. Halkın kürsüye yaklaşmak için ara sıra hareketinden meydan sert dalgalı geniş bir denize benziyordu.

Reşit paşa o gün evinden çıkarken vasiyetnamesini bırakmıştı

Paşa, fermanı [1] âlemin beğeneceği yüksek bir sesle okudu. Sonra kurbanlar kesildi, toplar atıldı. İlânının her yıl dönümünde donanma yapılması ve okunduğu yere bir mermer sütun dikilmesi, üzerine fermanın hakk olunması düşünüldü. Fakat Sarayiçinin halkın gözünden uzak bulunması dolayısile, Beyazıt meydanına dikilmesi kararlaştırılmış ise de bilâhare hem donanmadan hem de mermer sütunlardan vazgeçilmiştir. Bilâhare Abdülmecit devlet adamlarını ve ulemayı Hırkai-saadet dairesine toplayarak yeni hükümlerin hilâfına hareket olunmayacağına dair yemin ettirdi. Kanuna münafi hareket edenlerin rütbeye, gönüle bakılmayarak tedip olunacaklarını kendilerine bildirdi.

Tanzimat nasıl tatbik olundu?

Reşit paşa tanzimat fermanını okuduğu zaman hariciye nazırı idi. Sadrazam da Hüsrev paşa idi. Hüsrev

---

[1] Mecmuamızda (tanzimat fermanı) metin halinde mevcuttur.

paşa tanzimatı benimsemediği için ihtiyarlığı sebep gösterilerek azil ve Boğaziçinde ikamete memur edildi. Sonra Koca Rauf paşa, Darendeli İzzet Mehmet paşa ve yine Rauf paşa sadarete geçmişti. Rauf paşa âciz, İzzet paşa ise tanzimat fikirlerine muhalif idi.

Bundan başka devrin büyükleri, hattâ valiler de muhalefet gösteriyorlardı.

Zamanın valilerinden Esat Muhlis paşa bazan odasında tanzimat maddelerine kızdığı için (ah şu tanzimat!) diyerek kılıcını çekip minderlere vurduğunu söylerler.

Velhasıl 1845 tarihinde Reşit paşa sadrazam oluncaya kadar tanzimat tam manasile tatbik olunamadı.

Reşit paşa sadarete geçer geçmez evvelâ eski sadrazamlardan Giritli Mustafa paşadan Boğaziçindeki bir arsa hududu meselesi hakkında vükelâ meclisinde izahat istemiştir.

Koca Hüsrev paşanın borçlarına mukabil Tekirdağındaki çiftliğini haczettirdi. Reşit paşa fikirlerinde iradeli ve makul hareket ettikçe muhitindekiler kendisine fena halde sinirleniyorlardı. Reşit paşayı mümkün mertebe müşküllere sevkediyorlardı.

Rüşdiye mektepleri ihdas olunmuş idi. Bu mekteplerde coğrafya tedris olunuyordu. Çocuklar tabiî olarak harita yapıyorlardı. Zamanın büyüklerinden Damat Sait paşa (mektep çocuklarına böyle tersimatın gösterilmesi şer'an caiz değildir) diyerek keyfiyeti Abdülmecide hikâye etmiştir. Bir gün bir hıristiyan bir müslümanı yakalayıp Galatada (Voyvoda) karakoluna getirir. Ve (bana gâvur dedi) diyerek müslümanın cezalandırılmasını ister. Karakoldaki tabur ağası müslümana:

— Ey oğul anlatamadık mı? Şimdi tanzimat var. Gâvur denmiyecek. Sözlerile müslümanı tekdir eder!.

*
* *

Reşit paşa tanzimatın tatbik ve infazında çok büyük müşküllerle karşılaştı. Evvelâ devlet memurları tanzimat maddelerini anlamış değillerdi. Saniyen devlet erkânı arasında kendisine müzaheret edecek kimse yoktu.

Tanzimat maddeleri seneden seneye tatbik kabiliyeti kazandı. Adliyede, asker almada, maliyede, maarifte, hayatı umumiyede yenilikler belirmeğe başladı.

Tanzimat fermanı

Takvimi - vekayiin 16 Recep 1255 tarih ve 185 numaralı nüshasından :

Cümleye malûm olduğu üzere devleti - aliyemizin bidayeti - zuhurundan beru ahkâmı - celilei - kuraniye ve kavanini - şeriyeye kemalile riayet olunduğundan saltanatı seniyemizin kuvvet ve miknet ve bilcümle tebaasının refah ve mamuriyeti rütbei gayete vasıl olmuş iken yüz elli sene vardır ki gavaili müteakibe ve esbabı - mütenevviaya mebni ne şer'i - şerife ve ne kavanini - münifeye inkıyat ve imtisal olunmamak hasebile evvelki kuvvet ve mamuriyet bilâkis zaaf ve fakra mübeddel olmuş ve halbuki kavanini - şer'iyye tahtında idare olunmayan memalikin payidar olamıyacağı vazıhattan bulunmuş olup cülûsu - hümayunumuz ruzi - fîruzundan beru efkârı hayriyet âsarı-mülükânemiz dahi mücerret imarı - memalik ve inha ve terfihi - ahalî ve fukara kaziyyei - nafiasına münhasır ve memaliki - devleti aliyemizin mevkii coğrafîsine ve arazii münbitesine ve halkın kabiliyet ve istidatlarına nazaran esbabı lâzimesine teşebbüs olunduğu halde beş on sene zarfında bitevfıkıhî taâlâ suveri matlube hasıl olacağı zahir olmağla avnü inayeti hazreti bâriye itimat ve imdadı ruhaniyeti cenabı peygamberîye tevessül ve istinad birle bun-

dan böyle devleti - aliyye ve memaliki - mahrusamızın hüsnü idaresi zımnında bazı kavanini - cedide vaz ve tesisi lâzım ve mühim görünerek işbu kavanini - mukteziyenin mevaddı-esasiyesi dahi emniyeti-can ve mahfuziyeti-ırz ve namus ve mal ve tayini vergi ve asâkiri muktaziyenin sureti-celb ve müddeti istihdamı kaziyelerinden ibaret olup şöyle ki dünyada candan ve ırzu namustan eaz bir şey olmadığından bir adem onları tehlikede gördükçe hilkatizatiye ve cibilleti fıtriyyesinde hiyanete meyil olmasa bile muhafazai-can ve namusu için elbette bazı suretlere teşebbüs edeceği ve bu dahi devlet ve memlekete muzır olageldiği müsellem olduğu misillû bilâkis can ve namusundan emin olduğu halde dahi sıdku istikametten ayrılamıyacağı ve işi ve gücü hemen devlet ve milletine hüsnü hizmetten ibaret olacağı dahi bedihi ve zahirdir. Ve emniyeti-mal kaziyesinin fikdanı halinde ise herkes ne devlet ve ne milletine ısınamayıp ve ne imarımülke bakamayıp daima endişe ve ıztıraptan hâlî olamadığı misillû aksi takdirinde yani emval ve emlâkinden emniyeti-kâmilesi olduğu halde dahi hemen kendi işile ve tevsii - dairei - teayyüşile uğraşıp ve kendisinde günbegün devlet ve millet gayreti ve vatan muhabbeti artıp ana göre hüsnü harekete çalışacağı şüpheden azadedir. Ve tayini - vergi maddesi dahi çünkü hir devlet muhafazai-memaliki için elbette asker ve leşkere ve sair mesarifi - muktaziyeye muhtaç olarak bu ise akçe ile idare olunacağına ve akçe dahi tebaanın vergisile hasıl olacağına binaen bunun dahi bir hüsnü-suretine bakılmak ehem olup egerçi mukaddemlerde varidat zan olunmuş olan yedi-vahit beliyesinden lehülhamd memaliki mahrusamız ahalisi bundan evvelce kurtulmuş ise de alâtı-tahribiyeden olup hiç bir vakitte semerei-nafiası görülemiyen iltizamat usuli-muzırrası elyevm cari olarak bu ise bir memleketin mesalihi-siyasiye ve umuru maliyesini bir ademin yedi ihtiyarına ve belki pençei cebrü-kahrına teslim demek olarak ol dahi eğer zaten

bir iyice adem değilse hemen kendi çıkarına bakıp cemî harekât ve sekenatı gadrü-zulümden ibaret olması ile badezin ehalii-memalikten her ferdin emlâk ve kudretine göre bir vergûyi - münasip tayin olunarak kimseden ziyade şey alınamaması ve devleti aliyemizin berren ve bahren mesarifi askeriye ve sairesi dahi kavanini icabiye ile tahdit ve tebyin olunup ana göre icra olunması lâzimedendir. Ve asker maddesi dahi ber minvâli-muharrer mevaddı-mühimmeden olarak egerçi muhafazai vatan için asker vermek ehalinin farizai-zimmeti ise de şimdiye kadar carî olduğu veçhile bir memleketin adedi-nüfusı - mevcudesine bakılmıyarak kiminden rütbei tahammülünden ziyade ve kiminden noksan asker istenilmek hem nizamsızlığı ve hem zıraat ve ticaret mevaddı nafiasının ihlâlini mucip olduğu misillû askerliğe gelenlerin ilâ - nihayetülömür istihdamları dahî füturu ve kat'ı-tenasülü müstelzim olmakta olmasile her memleketten lüzumu takdirinde talep olunacak neferatı-askeriye için bazı usuli-hasene ve dört ve yahut beş sene müddeti-istihdam zımnında dahi bir tariki-münavebe vaz'u tesis olunması icabı - haldendir. Velhasıl bu kavanini nizamiye hasıl olmadıkça tahsili kuvvet ve mamuriyet ve asayiş ve istirahat mümkün olmayup cümlesinin esası dahi mevaddı-meşruhadan ibaret olduğundan fîmabaat eshabıcünhanın davaları kavanini-şer'iyye iktizasınca alenen berveçhi tetkik görülüp hüküm olunmadıkça hiç kimse hakkında hafî ve celi idam ve tesmim muamelesi icrası caiz olmamak ve hiç kimse tarafından diğerinin ırz ve namusuna tesallût vuku bulmamak ve herkes emval ve emlâkine kemali serbestiyetle malik ve mutasarrıf olarak ana bir taraftan müdahale olunmamak ve faraza birinin töhmet ve kabahati vukuunda anın veresesi ol töhmet ve kabahatten beriyyüzzimme olacaklarından anın malini müsadere ile veresesi hukuku irsiyelerinden mahrum kılınmamak ve tebaayi-saltanatı - seniyyemizden

olan ehli islâm ve mileli-saire bu müsaadatı-şahanemize b'lâistisna mazhar olmak üzere can ve ırz ve namus ve mal maddelerinden hükmü şer'î iktizasınca kâffei memaliki mahrusamız ehalisine tarafı-şahanemizden emniyeti-kâmile verilmiş ve diğer hususlara dahi ittifakı ârâ ile karar verilmesi lâzım gelmiş olmağla meclisi-ahkâmül-adliye azası dahi lüzumu mertebe teksir olunarak ve vükelâ ve ricali-devleti-aliyemiz dahi bazı tayin olunacak eyyamda orada içtima ederek ve cümlesi efkâr ve mütalâatını hiç çekinmeyip serbestçe söyleyerek işbu emniyeti-can ve mal ve tayini-vergi hususlarına dair kavanini-muktaziye bir taraftan kararlaştırılıp ve tanzimatı-askeriye maddesi dahi babı-seraskerî dari - şurasında söyleşilip ve bir kanun karargir oldukça ilâ maşaallahütaalâ düsturülamel tutulmak üzere balâsı hattı-hümayunumuz ile tasdik ve tevşih olunmak için tarafı-hümayunumuza arzolunsun ve işbu kavanini-şer'iyye mücerret dinü devlet ve mülkü - milleti ihya için vaz olunacak olduğundan canibi-hümayunumuzdan hilâfına hareket vuku bulmıyacağına ahdü misak olunup hırkai - şerife odasında cemî ulema ve vükelâ hazır oldukları halde kasemi-billâh dahi olunarak ulema ve vükelâ dahi tahlif olunacağından ana göre ulema ve vüzeradan velhasıl her kim olursa olsun kavanini-şer'iyyeye muhalif hareket edenlerin kabahati-sabitelerine göre tedibatı-lâyikalarının hiç rütbeye ve hatır ve gönüle bakılmıyarak icrası zımnında mahsusan ceza kanunnamesi dahi tanzim ettirilsin ve cümle memurinin elhaleti-hazihi mikdari-vaki maaşları olarak şayet henüz olmıyanları varsa anlar dahi tanzim olunacağından şeran menfur olup harabiyyeti-mülkün sebebi-azamı olan rişvet maddei - kerihesinin fimabaat ademi-vukuu maddesinin dahi bir kanunu-kavî ile tekidine bakılsın ve keyfiyeti - meşrûha usuli-atikayı bütün bütün tağyir ve tecdit demek olacağından işbu iradei-şahanemiz Dersaadet ve

bilcümle memaliki - mahrusamız ehalisine ilân ve işaa olunacağı misillû düveli mütehabe dahi bu usulün inşaallahüttaalâ ilelebet bekasına şahit olmak üzere Dersaadetimizde mukîm bilcümle süferaya dahi resmen bildirilsin hemen rabbimiz taalâ hazretleri cümlemizi muvaffak buyursun.

Ve bu kavanini-müessesenin hilâfına hareket edenler Allahütaalâ hazretlerinin lânetine mazhar olsunlar ve ilelebet felâh bulmasınlar amin.

———

Çocuk terbiyesi :

Çocuklarımızı nasıl yetiştirelim ?

Ali Boysan
Bölge Sanat Okulu tarih, coğrafya ve iktisat öğretmeni

Bu yazı (M. Lavarenne) nin (Voulez - que vos enfants soient de bons élèves) eseri esas tutulmak suretile (Dr. Maurice de Fleury) nin (Le Corps et l' Ame de l' Enfant), (Paul Crouzet) nin Maîtres et Parents), (Robert Martin)in (Après la Classe), (Claparède) in (psychologie de l' Anfant) ve (İ. Alâeddin Gövsa) nın (Çocuk Ruhu) kitaplarından istifade edilerek yazıldı.

1 — Ailenin okulla münasebeti,

2 — Vücut muvazenesi,

3 — Beden terbiyesi,

4 — Tatil ve istirahat,

5 — Tahsilin düşmanları,

6 — Ailenin okul terbiyesine yardımı;

Bahislerini ihtiva edecektir. Fikirler, mütalâa ve temenniler tamamen yukarıda isimleri yazılı eserlerin sahiplerine aittir. Bunlara ayrıca ilâve veya itirazı fazla gördüm. Esasen yaptığım iş; bu

muhtelif eserleri okuyup bana mülâyim gelen ve çocuk velileri ile meslekdaşlarımı alâkadar edeceklerini umduğum fikirleri toplayıp sıralamaktan ibarettir. Doktorları ilgileyen gıda, ruh ve beden hastalıkları bahislerini sadece hatırlatmakla iktifa ettim. Ayni zamanda bir çocuk velisi olduğumdan muhterem doktorlardan bizi bu alanda aydınlatmalarını rica edeceğim.

1 — Ailenin okulla münasebeti:

Terbiye ortaklaşa bir iştir. Hiç bir zaman bir çocuğun terbiyesi kayıtsız ve şartsız olarak tek insan eline bırakılmamıştır. Terbiye, aile ocağından başlar, okulda devam ve tekemmül eder. Terbiye işinde ilk müessir ve mes'ul anne ve babadır. Tahsil çağında bu mes'uliyete öğretmenler, biraz da doktorlar iştirâk ederler.

Okul terbiyesinde esas prensip öğretmen otoritesinin devamlı olması, yani evde bir mukavemete maruz kalmamasıdır. Öğretmen sınıfta disiplin temini için ailenin yardımına muhtaç değildir. Bu zahirî disiplinin içten olabilmesi ancak öğretmenin eseri evde devam eder; karar, tavsiye ve mütalâaları kabul edilir, okulda kendisine gösterilen saygı ve bağlılık aile efradı arasında da yer bulursa mümkündür. Annesinin, okulda verilen vazifelerin mahiyetini tenkit ettiğini, derslerin ehemmiyeti üzerinde münakaşalar yaptığını, verilen notların ciddiyetinden şüphe ettiğini, hattâ öğretmenin vücut teşekkülatı ve giyiniş tarzile alay ettiğini gören bir kız talebe, okulda nasıl tam manasile itaatli ve saygılı olabilir? Babasının öğretmen hakkında ithamkâr sözler sarfettiğini duyan bir erkek talebenin okulda disiplinli olmasına imkân var mıdır?

Öğretmenin talebe üzerindeki tesiri kuvvetlidir. Fakat bunu hoş görmiyen, baltalamağa çalışan, çocuklarının yanında öğretmenler için ileri geri söyliyen ebeveyn, bu tesirin hayırlı neticelerine engel olur. Öğretmenin herşeyden

önce, ebeveynin bütün aykırı düşüncelerine rağmen, talebesini memleketin istediği bütün vasıfları kendisinde toplamış bir vatandaş olarak yetiştirmeğe çalıştığını ilâve etmeliyim.

Burada öğretmene düşen bir vazifeye de işaret etmeden geçemiyeceğim. Öğretmen kendisine gösterilen bağlılık ve saygının devamını görmek isterse, talebesi tarafından tenkide ugrayabileceği vaziyetlerden sureti kat'iyede sakınmalıdır. Öğretmenin bütün hareketleri talebesi tarafından taklit edileceğinden, herhangi hatalı bir vaziyetin itiyat haline gelmesi cemiyet hayatında menfi tesirler yapar. Öğretmenin konuşması, giyiniş tarzı, okul iç ve dışında talebesi tarafından görülmesi ihtimali olan hareketleri, iyi örnekler yaratabilecek şekilde olmalıdır.

Çocuk terbiyesinde verimli bir netice alabilmek için gereken esaslardan biri de, iki tarafın çocuk karşısında birbirini tenkit etmemesidir. Anlaşmak için de çok kolay bir vasıta vardır: Birbirini tanımak. Bu anlaşma önce ailenin bütün fertleri arasında olaçak, sonra öğretmen ile sıkı ve devamlı bir münasebet tesis edilecektir.

İlklerde sınıf öğretmenlerini, ortalarda ders öğretmenlerini ziyaret, talebe velisi ve öğretmenler arasındaki karşılıklı anlaşmayı temin eder. Öğretmenler bu ziyaretlerden çok memnun kalırlar.

Ailenin, terbiyede öğretmenin yardımcısı olmasında büyük fayda vardır. Bazı ebeveyn öğretmenin kendilerinden daha çok bildiğini ileri sürerek ona yardımın manasız olacağını söylerler. Bazıları da öğretmenlerden aile hayatlarına karışmağı isteyecek kadar ileri giderler. Çocuklarının evde yaramazlık ettiğini, itaatsızlıkta bulunduğunu, söz dinletemediğini yana yakıla anlatarak öğretmenden yardım ararlar. Buna şu cevabı verebiliriz: Evde sizin yerinize bir öğretmen otoritesinin kaim olmasına nasıl müsaade edersiniz? Öğretmen çocuğunuzu ancak günün muayyen saatlerinde görür. Size yardım şöyle dursun, sizden enerji ve ciddiyetle eserinin muhafazasını istemek mevkiindedir. Talebe evde ve okulda bir münasebetsizlik yaparsa onu derhal cezalandırmak, ciddî surette ısla-

hına çalışmak icap eder. O-kul ve aile karşılıklı yardımlaşma isteyen bir iş karşısındadırlar. Çocuğa muhtelif şekillerde ayni ciddiyet ve hayırhahlığı göstermek şartile muvaffak olurlar. Birinin vazifesini unutması veya ihmali muvaffakıyetsizliğe yol açar.

Bütün bu mülâhazalar, aile ve okul arasında sıkı bir anlaşmanın lüzumunu daha açık bir surette meydana çıkarıyor. Fakat bundan her gün öğretmenleri ziyaret manasını çıkarmamalıdır. Elindeki işlerin çokluğu dolayısile öğretmenin buna imkân bulması ihtimal haricindedir. Okul ile aile arasındaki bu münasebetlerin biri bilhassa ders yılı başında, diğerleri talebenin evdeki çalışması nazardan kaçırılmayarak bir ders yılı içinde birkaç görüşmeyi geçmemelidir. Bir veli için not karnesindeki notları görüp imzalamakla iş bitmez. O notları verenlerin yardımile zayıfların düzelmesi imkânlarını aramalıdır. Bundan başka çoçuğun bazı hususiyetlerinden ve yaşama safhalarından öğretmeni haberdar etmek faydalıdır. Bir çocuk tembeldir. Bunun birçok sebepleri vardır. Fakat hangisini suç saymalıdır? Öğretmen yakın bir mazide talebesinin uzun bir hastalık geçirdiğini, evde çalışma şartlarının çok gayri-müsait olduğunu ve sakin bir köşeden mahrum olduğunu bilmiyebilir. Bunları yalnız ebeveynle temas neticesi öğrenecektir. Öğretmeni görmek için ders yılı sonunu beklemek hatadır. Çünkü bütün bir ders yılı devam edecek müşterek çalışmayı düzenlemek için çok geçtir.

Ebeveynin bu şekildeki alâkasızlığı hayreti muciptir. Oğlunuzun veya kızınızın bütün bir ders yılı istifade ettikleri, evde her akşam sözü geçen öğretmeni tanımak merakında değil misiniz? Bu lüzumu bildiği halde ihmâlde devam eden ne kadar ebeveyn vardır..

Ebeveyn bilmelidir ki, öğretmen onların en büyük yardımcısıdır. O hiç bir zaman bir çocuk velisini eli boş karşılamaz. Onda, çocuğunuzun iyi bir terbiye ve tahsil sahibi olmasını temin edecek bilgi ve tecrübe vardır. Çocuğunuzun karakterini, zihnî faaliyetini ve kabiliyetini ölçmüştür. Sizi hayalden kurtarır, hakikatle karşı karşıya getirir. Seçtiğiniz yolun doğ-

ru veya yanlış olduğunu size söyliyecektir. Onu ciddiyetle dinlemeli ve dediğini yapmalıdır.

Ebeveynin okul hayatile yakından ilgilenmesi lâzım ve zarurîdir. Okulda verilen ceza, evde derhal tesirini göstermeli, hattâ buna bir mahrumiyet cezası da eklenmelidir. Beğenilen ve mükâfatlandırılan çocuk için de teşvikkâr olmalıdır. Çocuk kendisile yakından alâkalı olduğunuzu görürse daha iyi olmağa çalışır.

Çocuğun okulda ve okula gidip gelirken bazı ruhî ve bedenî tehlikelere maruz olduğunu inkâr edemeyiz. Çocuğun aile muhiti dışında bir takım arkadaşlar bulması tabiîdir. Bundan bazı beğenmediğimiz itiyatlar kazanabilir. Ebeveyn bunu derhal görmeli, mukabil tedbirler almalıdır. Öğretmeni haberdar etmek de çok faydalıdır. İhmal, içtinabı kabil olmayan fena itiyatların kökleşmesine yol açar. Çocuk ruhu bunları söküp atacak kadar kuvvetli değildir.

Ruhan olduğu kadar bedenen de tehlike vardır. Bulaşıcı hastalıklardan sakınmak ekseriya, okulda yaşanılan toplu hayat icabı, mümkün değildir. Fakat çocuğun arkadaşlarını tanımak bu tehlikeyi kısmen ortadan kaldırır. Hangi baba ve anne çocuğunun hastalıklı ve pis birile arkadaş olmasını isteyebilir, yahut bunu hoş görür? Bu itibarla tehlikeden uzaklaştırmak ve keyfiyetten öğretmeni haberdar etmek en doğru harekettir. İyi bir öğretmen bunları dikkatle takip eder. O, okulda verimin birinci şartı sıhhat olduğunu çok iyi bilir. Fakat uyanık ebeveyn daima öğretmenin yanında ve muzahir vaziyettedir. Terbiyede, ailenin vazifesi öğretmene yardımdır.

Eksik de olsa, bu tavsiyeler uyanık ebeveynin alâkasını çekecek değerdedir kanaatindeyiz. İyi ebeveyn daima uyanıktır.

Müsabakaya güzel bir çiçek çıkarmak isteyen bahçıvan emeğini esirgemez. Kırağıdan gece kalkmağa üşenmez. Bir insan yavrusu ruh ve bedeninin bundan daha az bir emek ve tekayyütle terbiye edileceğine kim inanır ?.

Barış

John Calhoun [*]
Amerika hatibi

Türkçeye çeviren :
M. Gülbahar
İngilizce öğretmeni

Prensip itibarile savaşa muhalif ve barışa ise candan tarafdarım. Zira barışı müsbet bir hayır ve savaşı ise katî bir zarar telâkki ederim. Yurdun emniyet ve şerefine halel gelmedikçe yine barış tarafını iltizam edeceğim.

Tanrı bize doğudan batıya ve denizden denize uzayan, iklimi orta ve toprağı çok verimli geniş bir arazi vermiştir. Bu verimli toprakların vesaiti o kadar bol ve iklimi o kadar müsaittir ki şimdiki nüfusun on mislini besliyebilir.

Başlıca vazifemiz, halkçı sıfatile bu geniş yerleri nüfusla doldurmak, ormanlık araziyi ekilir bir hale getirmek, bataklıkları kurutmak, ve bu yerlerden mahsul al-

---

[*] Kaliforniya ile Alaska arasındakı araziden ötürü İngiltere ile Amerika birleşik hükûmeti arasında harp ihtimali kuvvetlenmesi üzerine 1846 senesi martında Sinatoda hatibin vermiş olduğu ateşin söylevden alınmış bir parçadır.

mak, yurdun her tarafında modern köy, kasaba ve şehirler kurmak ve bunların münasebatını anî bir kitle halinde bağlamaktır.

Savaş ise, bu kutsal davaya hasredilecek bütün enerji kaynaklarının önüne geçerek güzel yurdun yükselmesine ve güzelleşmesine mani olacaktır. Halbuki barış temin edildiği takdirde ve âkilâne bir tedbir siyasetile bütün bunlar yapılabilir. Nüfusumuz her sene daha fazla bir nisbette artmaktadır. Bu artışın önüne geçmenin imkânı yoktur. Yirmi beş sene içinde kırk milyon ve ellinci sene nihayetinde seksen milyona çıkacaktır. İşte o zaman bir ayağımız Atlas denizinde, diğeri ise büyük Okyanusta olarak, bu koca kıtanın doğu ve batısını tutmuş, ve diğer dünya memleketlerinden daha iyi bir surette bu iki kara ve iki denizin sahil ticaret kontroluna hâkim olmuş olacağız.

Bu da yine savaştan çekinmek ve barışa sadık kalmakla mümkün olacaktır. Savaş bize şeref ve şan verebilir, fakat unutulmamalıdır ki, bizi büyülten ve soysallıyan ancak barıştır.

Edebiyat tarihi :

3. *Mani*

Ali Ulvi Elöve

— 24 üncü sayıdan devam —

Çagatay edebiyatında da mani tarz ve edasında olmak üzere bizim (7) li gibilerinden maada (5, 6, 8) li nazım şekillerine rastlanmaktadır ki bunların sade düz, değişik düz ve serbest olanları da vardır; (8) heceliden fazla olanları kıt'alara dahil edilmiştir:

(5, 6) lılar (katışık) :

a	5	Sin sin sivarim
a	5	Kandur çikerim 1)
.	3. 3	Yolunğda yükürmek 2)
a	3. 3	Yok kârı digerim

Çğ. 199

1) Ciğerim. 2) şitab etmek, koşmak.

(7) liler (düz) :

a		Ruymalınğı dalga 3) sal
a	4. 3	Saçını ulab 4) bilge sal
.		Algan yarinğ yaş 5) iken
a		Aldab suldab yolga sal

Çğ. 19

a	3. 3	Almayor key nardın
a	7	Könğlüm kalubdur yardın
.	3. 3	Min bîzâr hüda bîzar
a	7	Sayak 6) yürüken yardın

Çğ. 196

a		Çarhım tanab 7) taşlaydur
a	4. 3	Bir belânı başlaydur
.		Kündaşlığı 8) kurusun
a		Künde 9) uruş başlaydur

Çğ. 31

a		İr tanğ 10) bile kilgey sin
a	4.3	Biz"ge selâm birgey sin
.		Tan vaktıda turuban 11)
a		Yahşı kılık 12) kılgay sın

Çğ. 48

a	7	[*] Çarbağ içinde piçek 13)
a	7	Derdinğ yamanı çiçek
.	4. 3	Hassa köylek 14) içinde
a	4. 3	Cevlân urar koş içmek 15)

Çğ. lug. S. 61

a	4. 3	(Hey) yârim sin yarim sin
a	3. 4	Ni turfe nigârım sin
.	7	Kırmız futanı 16) uşlab 17)
a	4. 3	Aydın kice kilgey sin

Çg. lug. s. 211

3) omuz. 4) ulayıp. 5) genc. 6) serseri, pervasız. 7) bir buçuk dönümlük yer. 8) kocaları bir, ortak. 9) her gün. 10) erken sabah. 11) kalkarak 12) muamele. 13) içerisi kabaklı ve köfteli hamurdan dört köşeli çörek, bugaça. 14) gömlek. 15) koş içmek çifte kürk. 16) önlük, 17) kavrayıp tutarak.

[*] Şeyh Süleyman. ef. bu maniyi "koşuk„ adı altında veriyor.

a	4. 3	Balta urdum tiki 1) taş
a		Bir yastıkta iki baş
.		Piçek 2) yanğlug çırmaşmış 3)
a		İkisi hem kalem kaş

Çg. 161

a	3. 4	Boyunğın göster manğa
a		Boy 4) baglar alay sanğa
.		Min şehri sapa kitsem
a		Yadigâr [ım] kalsun sanğa

Çg. lug. s. 87

a	4. 3	Ruymalımnı 5) yudurdum
a		Kara talga yaydurdum
.		Sivib algan yârimni
a		Karakçıga 6) aldırdum

Çg. lug. s. 227

(7, 8) liler (katışık) :

a	4. 4	Su kiledür küldür küldür
a	3. 4	Sivgenim kızıl güldür
.	4. 4	Sini bizdin ayırganlar
a	3. 4	Sünğeksiz 7) kızıl tildür

Çg. 194

(8) liler (düz) :

a	4. 4	Koy kiledür kuzı bilen
a		Birbirinin izi bilen
.		Minim yarim oynab 8) çıkar
a		Hemsayenim 9) kızı bilen 10)

Çğ. 50

a	4. 4	Hemsayeninğ kızını kör
a		Kaşı bile közüni kör
.		Evvelinde birdi könğül
a		Ahırında nazını kör

Çğ. 271

1) parça. 2) sarmaşık. 3) sarmasmış. 4) saf. 5) mendil. 6) haydut. 7) kemiksiz 8) oynayıp 9) komşu 10) ile.

a	4. 4	Munça kiçik 1) bolur mu sın
a	4. 4	Tilge 2) çüçük 3) bolur mu sın
.	4. 4	Külte kine 4) boyunğ bile
a	3. 5	Alemi köydürür 5) mü sin

Çg. 155

a	5. 3	Bazar baradur kız kine 6)
a	5. 3	Bilbag 7) aladur kız kine
.	8	Yüz naz girişmeler 8) bilen
a	5. 3	Sevda kıladur kız kine

Çg. 93, 246, 295

a	3. 5	Güvensenğ irlere güven
a	3. 5	Süyensenğ 9) merdlere süyen
.	3. 5	Sırrınğı dime nâmerde
a	4. 4	Yahşı işinğ bolgay yaman

Çğ. 194

a	5. 3	Külçe 10) yanğaklı 11) dilberim
a	5. 3	Badem kabaklı 12) dilberim
.	4. 4	Bir kine 13) bak bu halime
a	5. 3	Peri sayaklı 14) dilberim

Çg.

a	4. 4	Derya taşdı bara bara 15)
a	5. 3	Uçan 16) kırıldı ne çare
.	5. 3	Gark oldum tanğrı sakladı
a	5. 3	Hopukub 17) çıkdım kenare

Çg.287 (Nesimî Türkmen)

1) küçük. 2) dile. 3) tatlı. 4) kısacık. 5) yakar mısın. 6) kızcağız 7) yağlık, çevre 8) cilve, işve. 9) dayansan. 10) müdevver, çörek. 11)yanak. 12) göz kapağı. 13 biricik, bir defacık. 14) tavır. 15) gide gide. 16) gemi. 17) batıp batıp çıkarak.

B. Şekil

Manilerden (3) mısrağlı olanlar kafiye tertipleri iğtibariyle bir şekilde yazılır :

——— .
——— a
——— a

(4) Mısrağlı olanlar ise yalnız (3) şekilde olur :

1

——— a
——— a
——— a
——— a

2

——— .
——— a
——— .
——— a

3

——— a
——— a
——— .
——— a

C. mevzuğ

Manilerin mevzuğları hemen daima garamî olur.

— Devam edecek —

Ne kaldı?

Emin Ülgener

Bir vakit saçların beyaz değildi,
Ve taze şarkılar söylüyordun sen.
Hakikat önünde zaman eğildi;
Unutulacaksın bir gün, ne dersen.

Ümit iklimleri çok mu uzaktı?
Mevsimler geçti mi solgunlaşarak?
Her şeyden ayrılık içini yaktı,
Bekledim yılları, yılla aşarak.

Bir ses mi işittin, uzak bir yerden?
Ne o, senelere gözlerin daldı.
Ve o bahçelerden, o çiçeklerden,
Hülâsa elinde dünden ne kaldı?...

Şeftali destanı

Naci Kum

Çevreye ün salan Yeşil Bursanın
Şeftali nevini edeyim beyan :
(İlk turfan) adını müjdeci sanın,
Etli, tombulcadır, lezzeti ayan.

(Bulgar aşısı) da derler adına,
Sonra (Sabanca) nın bak bir tadına;
Yüreğini yarmak gelse yadına :
Ta özünden çatlar sözüne inan ..

(Memiş oğlu) derler etlice, mayhoş,
(Hacıömer) le (Uzun oğlu) da bir hoş.
Vapurda, trende gezerler sarhoş,
Bunlara açıktır iskele, liman ..

(Kız memesi) gelir şimdicik yade,
Temmuz sonlarında emre amade.
Yar olur, yarılır içilir bade
Ruha cilâ verir, dertlere derman ..

(Yeşil türbe) namı dolmuş cihana;
Bursadan taşınmaz başka mekâna.
Ermek ister isen genci nihana :
Bursaya gel de gör Yeşili heman ..

(Isfahan yarması) bu güzele eş;
Sulu, nazik tenli bir cinsi mehveş ..
Nakli hoş görmezler bu iki serkeş
Ayağına gelsin isteyen yaran ..

Cezbeder gözleri (Al, sarı Hülü)
Körpe kız tütülü, bekâret tüylü ..
Şeftali bağının bülbülü, gülü,
Mestolur bunları görünce insan.

(Hülü) ler gezerler çarşı, pazarı !
Reçel, konservesi okşar nazarı !
Haklarında şimdi destan yazarı
Bulunca artırdı şöhret ile şan ..

(Hülü yarması) nı anmadan geçmem .
(Tüysüzü) severim, mısradan biçmem ?
(Redbay) la (Hale) nin soyunu seçmem,
Kaliforniyalı güzel Duhteran ..

Şeftalinin lezzetine doyulmaz,
Rengi uçar sakin cildi soyulmaz ..
Naci, türediler vardır, sayılmaz.
(Sarı Papa) ile hatmolsun destan ..

Bursa : 25-9-939

Konferanslar :

Sümer medeniyeti

Halkevimiz adına İstanbuldan davet edilen bay İsmail Hami Danışment, 26 birinci kânun 939 salı günü saat 17.50'de Tayyare sinemasında " Sümer medeniyeti „ hakkında bir konferans vermiştir. Bu konferansı, bay Danışmendin notlarile takviye ederek, dergimize koyuyoruz :

Bay Danışment, tarihle tarihten evelki zamanların, birbirlerinden ancak yazı ile ayrıldığını anlatarak söze başlamış ve tarih devrinin 3.5 milyon dakikadan ibaret olduğunu izah etmiştir. Konferansçı; insanlık ana medeniyetinin Sümerden doğduğunu ve Sümerlilerin, insanları hayvanlardan ayıran yazı gibi çok mühim bir kültür ve medenivet vasıtasını bulmak suretile

beşeriyet tarihinde oynadıkları büyük ve önemli rolü belirtmiştir.

Bundan sonra Bay Danişmend, Sümer coğrafyasına geçerek şu izahtı vermiştir:

Sümer toprağını tesbit için şimdiki haritalarda dört türlü değişiklik yapılmalıdır:

1 — «Şattülarab» ı silmelidir;

2 — «Basra körfezi» ni 200 kilometre kadar şimale çıkarmalıdır;

3 — Dicle ile Fıratı birbirinden ayrı olarak denize indirmelidir;

4 — Bu iki nehrin mecralarını cenupta biraz birbirine yaklaştırmalıdır.

İşte bu ırmaklarla deniz arasındaki dar saha, Sümer ülkesiydi. Şimdiki haritalarda bunun hududu şöyle çizilebilir: Şimalde «Kûtülamâre» ile Necef gölü arasında bir hat, cenupta ve şimdiki «Kurna» nın biraz şimalinde Basra körfezinin eski sahil boyu...

Sümerliler, bu küçük vatanlarına ilk önce «Kalam = memleket», ondan sonra da «Ki-en-gi = hakikî hâkimin ülkesi» derlerdi.

Bay Danişmend, Sümerlilerin buraya nereden geldikleri hakkındaki nazariyeleri izah etmiş ve en kuvvetli nazariyeye göre bu kavmin orta Asyadan geldiğini anlatmıştır.

Sümerlilerin medenî keşifleri:

1 — Yazı ;

2 — Mektup ve zarf; [eski şark müzesindeki örnekler]

3 — Posta ;

4 — Mahkeme ve noter;

5 — Dosya ve hazinei evrak; [Sepetten ve testi şeklinde topraktan]

6 — Kitap ve kütüphane; [Toprak kitaplarda teselsül şekli ve istif tarzı]

7 — Riyaziye ve tababet;

8 — Kanun ve hukuk;

9 — Hendese ve heyet; [Rasathaneler]

10 — Kâğıt ve kalem; [Kilden ve kamıştan]

11 — Mektep; [Medrese şeklinde]

12 — Musiki ve nota;

[Bay Sadettindeki notalar] *

13 — Şiir ve edebiyat; [Bu şiirlerden birinin tercümesi 38 inci sahifededir]

14 — Coğrafya ve harita; [Sümerin merkezi-âlem telâkki edilişi]

15 — Resim ve heykeltıraşlık]

16 — Mimarî; [Kemerler ve kubb e'er]

17 — Çanakçılık;

18 — Mobilyecilik; [Altın ve fil dişi kakmalı karyolalar, pençe ayaklı koltuklar]

19 — Kuyumculuk; [Vazolar, heykeller, kadın takımları, silâhlar]

20 — Düzgün ve boya; [Kraliçe Şubatın küçük tuvalet takımı]

21 — Saat; [Gün ş saati]

22 — Mitoloji ve tarih; [Hilkat ve tufan menkıbeleri]

23 — Takvim; [Sene, ay, hafta, gün]

24 — Felsefe ve ilâhiyat;
25 — Devlet teşkilâtı;
26 — Ticaret ve ziraat; [Kredi sistemi, ticarî mektuplar, ticaret mukaveleleri, faiz]

27 — Para; [Damgasız altın ve gümüş kalıplar ve halkalar şeklinde]

28 — Zar ve satranç;
29 — Araba ;
30 — Mabet ;
31 — Kanalcılık ;
32 — Monogami ;
33 — Kadın hukuku; [İktisadî şahsiyet itibarile şimdiki Avrupa kadınına faik]

34 — Hürriyet ve demokrasi; [Milâttan 2750 sene evvel Lagaş kralı Urukagina nın yaptığı siyasî ve dinî ıslahat]
35 — Lâiklik.

* * *

Sümer medeniyeti hakkında Amerikalı (Will Durant), « Medeniyet tarihi » isimli eserinin (Cilt 1, S. 152) Sümer faslında şöyle yazar: «Eski Yunan, medeniyeti icat etmemiş, bu sahada verdiğinin fazlasını almıştır.»

İngiliz bilginlerinden (Leonard Woolley) ise «Sümer-

* Bay Danışmend, bu notaların İstanbulda musiki üstatlarından Bay Sadettin ve Bay Ömer Refik tarafından, musikiden hakkile anlayanların önünde çalındığını ve Sümer müziğinin lezzet ve takdirle dinlendiğini anlatmıştır.

liler» adlı kitabının 195 inci sahifesine şu satırları koymuştur: «Biz, kendi benliğimizin bir kısmını onlara borçluyuz: Onlar bizim fikrî ve manevî ecdadımızdır; Bizim bu sahadaki tetkikatımızla kendilerine karşı duyduğumuz hayranlığa işte bilhassa bu bakımdan lâyıktırlar».

Küneiformun «çivi yazısının» keşf tarihçesi :

1 — İranın Kars eyaletinde ve İsfahanın cenubi garbîsinde, sonraları «Tahtı-Cenşit» yahut «Istahr» denilen «Persepolis» harabelerindeki çivi yazıları on yedinci asırdanberi Avrupa seyyahlarının nazarı dikkatini celbetti. On sekizinci asırda Babil harabelerinde bulunan yazılarla İrandakiler arasında bir münasebet sezilmiş ve Fransa Mahkûkât Akademesinde mevzuu-bahsolmuştu. Bu asırda Irakta tabletler de bulundu.

2 — Alman âlimi «Friedrich Grotefend» 1802 de Persepolis kitabesinden bir iki isim okumağa muvaffak oldu. Bunu, İngiliz ve Fransız âlimlerinin muvaffakiyetleri takip etti. Bu sayede Samîlerin Asur - Bâbil ve sayede de Sümerlilerin küneiform sistemi halledildi. Yani basitten mürekkebe doğru gidildi.

Sümer küneiformu bin küsur şekilden ibaret olduğu halde, Âsur - Bâdil, şekil sayısını 600 küsura indirmiş ve İran küneiformu ise 43 şekle kadar ihtisar edilmiştir. İlk önce İran küneiformu okunmuş, daha sonra Âsur - Bâbil şekilleri, bu yolda yapılan kamusların yardımı ile öğrenilmiş ve nihayet Sümer yazı şekillerinin manası anlaşılabilmiştir.

3 — Sümer dil ve medeniyetinin meydana çıkması, ancak bundan yetmiş sene evvel mümkün olabildi.

Yazı devreleri:

1 — «Mnémotechnique - hafıza yazısı» nev'i: Unutulmaması istenen eşhas ve eşyanın resimleri yapılır. Fikir silsilesi, resim silsilesinden anlaşılır. Sümerin en eski vazonlarında, mühürlerinde ve sedef, akik ve lâcivert taşından yapılmış küçük eserlerinde, bu usulle ifade edilen bir takım menkıbeler, masallar ve büyü formülleri bulunmuştur. Yazının icadın-

dan evvel milletler arasında bu usulle muhabereler bile yapıldığı «Herodot» dan anlaşılmaktadır [*]. Bu usul bazan ayniyat ile de yapılırdı. Bunlar okunmaz, izah edilir. Binaenaleyh beynelmilel işaretlerdi.

2 — «Pictographie - resim yazısı»: Tam, yahut sadeleşmiş resimler.

[*] — Bay Danişmend, Herodotun gösterdiği misali zikretmiş ve İskitlerin birinci Daraya, canlı olarak bir kuş, bir fare, bir kurbağa ve beş ok yollamak suretile ültimatom verdiklerini ve bununla: "Kuş olup havaya uçsanız, fare olup deliğe girseniz ve kurbağa olup suya dalsanız yine oklarımızdan kurtulamazsınız!.„ demek istediklerini anlatmıştır.

3 — « İdéographie - fikir yazısı»: Mücerret fikirleri de ifade eden resim yazısı; gölgeli ve gölgesiz olabilir. Bunlar tam resim değildi. Bu yazıdaki şekillerin isimleri Yunancada Hiyeroglif, eski Mısırlılarda «Mdr ntr» ve Avrupalılarda «idéogramme» dır.

4 — «Linéaire - çizgi yazısı»: Çizgiden ibaret resimler yazısı. Linéaire ne resimdir, ne yazı; yahut hem resimdir, hem yazı; gölgesizdir.

5 — « Cunéiforme - çivi yazısı»: Resimle alâkası kesilmiştir; ses yazısıdır. Bunlardan piktografi eşya resmi, ideografi fikir resmi ve küneiform ses resmidir.

Resimden yazıya istihale

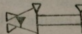
Sag = Baş

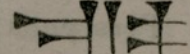

4000M. E. (Hiyeroglif) [Kiş]

3000 (Lineer)

2800 (Lineer)

2500 (Gudea)

2000 (Ufkî Hammurabi)

700 (Modern Asur)

Şu = El

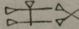
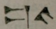

4000	3500	3000	3000	2750	2500	700
[Kiş]	[Opret]	[Lineer]	[Lineer]	[Lineer]	[Ufkî Gudea]	[Modern A-sur]

Gud = Öküz

4000	3000	2500	2500	820	700
(Hiyoroglif)	(Lineer)	(Şakulî Gu-dea)	(Ufkî Gu-dea)	(Asur)	(Modern A-sur)

Dingir = Tanrı

700	2500	1140	2800
(Modern A-sur)	(Gudea)	(Babil)	(Lineer)

Görülüyor ki, birbirine benzeyen şekilleri tefrik için ilâve edilen çizgiler, yeni mefhumları ifade için yapılan gruplar, yazının resimle alâkasını büsbütün kesmiştir. Her şekil mutlaka resim esasına müstenit değildir; çoğunun resim prototipi yoktur.

Küneiformun iki devri:
1 — Şakulî; 2 — ufkî. «Gudea - 2500» devrine kadar şakulî, sonra ufkîdir. Şakulîde satırlar yukarıdan aşağıya ve sağdan sola okunur. Ters yüzde bilâkis aşağıdan yukarıya doğrudur. Ufkîye tahavvül, tabetin sola doğru doksan derece yatırılmasından mütevellittir. Sebebi, yazarken silmemek..

Kalemin tablete batırıldığı taraf kalın, çıkarıldığı

taraf ince olur: şakûlî ve ufkî şekillerde olduğu gibi.

Çivi yazısı (milâddan 3000 sene evvel) den itibaren bütün Mezopotamyaya, İrana, Anadoluya ve Suriyeye yayılmıştır. Yukarıda da kaydettiğimiz gibi bu şekiller Sümerde 1000 küsur, Akadyen yahut Asur - Babilde 600 küsur ve İranda 43 dür. Sonuncusu, hem Sillâbik, hem de Alfabetikdir.

Sümer şiirinden bir örnek:

Umma pateşisi (Lugal - zaggisi) milâddan evvel 28-inci asırda « Lagash » ülkesini istilâ edip kral «Urukagina» yı mağlûp, mabedleri harap, mabudeleri esir edince, Sümer şairlerinden Lagaşlı «Dingiraddamu» şehir ilâhesi için şöyle bir mersiye yazmıştı.

«Şehir için, ah, o şehrin harap olan hazineleri için benim ruhum inliyor. Benim (Lagaş) şehrim için, ah, onun hazineleri için ruhum inliyor.

Mukaddes (Lagaş) da çocuklar hüsran içinde kaldı.

Düşman, bizim muhteşem mabedimizin ta içine kadar girdi;

Şevketli hatunumuzu mabedinden kaldırıp götürdü.

Ey benim şehrimin muztarip hanımı, sen bir daha ne zaman bize geleceksin ?.»

Bay İ. Hami Danişmend, bundan sonra antropolojik mukayeselerin neticesinden, Sümerlerle Türklerin profil ve kafatası teşekküllerinin bir olduğundan bahsederek, Sümerlilerin ırkan Türk olduklarından şüphe edilemiyeceğini ve bunun dil mukayeselerile de sabit olduğunu söylemiş; Sümerlilerin tıpkı Türk soyunda olduğu gibi «Kıval - burun» olduklarını, Kâşgarlı Mahmudun «Divan»-ında, Çin müverrihlerinin Türklere «at çehreli» dediklerini anlatmış ve netice olarak da lisaniyatta üç sahada mukayese yapıldığını; gramer, fonetik ve etimolojik bakımlarından yapılan mukayeseler sonunda Türkçe ile Sümer dilinin ayni olduğunu izah eylemiştir. Bay Danişmend'in bu münasebeti isbat maksadile verdiği kelime örneklerini aynen dercediyoruz:

Kelime listesi

Sümer		Türkçe
Adda	=	Ata
Abba	=	Apa
Ad	=	Od [Odun, şua]

Sümer		Türkçe
Ab	=	Ev, eb [İskân, yuva]
Ağ, uğu	=	Ağu
Ana, Ama	=	Ana
İli	=	Ulu [Ulu olmak]
Aşte	=	İstek
Azag	=	Işık
Bal	=	Bel
Par, Bar	=	Parlak
Di, Da, De	=	Demek
Dig	=	Dikmek [bağlamak]
Dil	=	Delmek [delik]
Er	=	Er
Ene	=	Ne ?
Aş, Eşa	=	Aş
Gar	=	Geri [dönmek]
Gig	=	Gece
Dingir	=	Tanrı
Gin	=	Göndermek
Giş	=	Kişi
Gur	=	Gür [sık]
Gul	=	Gülmek [sevinmek]
Kal	=	Kul [köle]
Kaş	=	Koşmak
Na	=	Ne [nefiy]
Nin	=	Nine [büyük hanım]
Sin	=	Sini
Lug	=	Su
Tag	=	Değmek [temas]
Turu	=	Torun [oğul]
Tug	=	Tüy [tüylü kumaş]
Tul	=	Döl [küçük]
Tun	=	Don [elbise]
Tur	=	Durmak [sabit]
U	=	Ot [Nebat]
Uggu	=	Öküz [vahşi hayvan]
Ul	=	Ulumak [ağlamak]
Ul	=	O, ol [zamir]
Ur	=	Ürümek[köpek hakkında]
Uş	=	Uc [taraf]
Eş	=	Üç [adet]
Utu, Uşu	=	Otuz
Zag	=	Sağ [iyi]

Sümer		Türkçe
Zag	=	Sağ [cihet]
Zig	=	Sık [çok, gür]
Agarin	=	Karın [ana karnı]
Bul	=	Bulmak
Bulug	=	Bölük[kısım,mıntaka]
Tav	=	Tav [hararet]
Dag	=	Dağ [Taş]
Dirig	=	Derin
Dub	=	Tepe
Tur	=	Türe
Vir	=	Vermek
Barag	=	Bark [Bina, Mabet]
İri	=	Yürümek
Udun	=	Odun [Ocak, fırın]
Kişi	=	Keçi
İa	=	Yağ
Ak	=	Yakmak
Aru	=	Arı sürüsü,oğul arısı
Dib	=	Dip [çukur]
Gid	=	Gitmek [yol]
İllil	=	Elli
İzi	=	İsi [ateş]
Eş	=	Yaş [göz yaşı]
Bi	=	Bu
Kabur	=	Pençere, kapı
Dim	=	Dam [yapı yapmak]
	=	Ev
Gim	=	Gibi
Asig	=	Aşağı
Sun	=	Son [sona ermek]
Temen	=	Temel
U	=	Un
Ma	=	Ben, men
Za	=	Sen
Eği	=	Öğüt [terbiye]
Zag	=	Saç [baş, tepe]
Ara	=	Arı [parlak, saf]
Bad	=	Bitmek
Tin	=	Tin [Türkçesi ruh, Sümercesi hayat]
Gab	=	Kap [kapamak]
Gar	=	Kara, karanlık

Millî gelir ve bu yolda ziraatin oynadığı rol ve vaziyeti..

" Ziraat mektebi müdürü Bay Fadıl Keyderin Halkevinde verdiği konferansın hulâsası :„

Millî gelir, bir milletin her sene vücuda getirdiği ekonomik eşya ve kıymetlerdir. Asıl gelir de bittabi bu eşya ve kıymetlerin masrafları çıkarıldıktan sonra kalan miktardır. Bizde bilhassa, gelir unsurlarının başlıcası ziraî mahsûllerdir. Küçük ehlî hayvanlardan olan tavuk, hindi, tavşan, ipekböceği ve arı mahsûlleri, baş hayvan ve mahsulleri; sebze, yağ ve meyva istihsali hep bu sınıfa dahildir. Balıkçılık ve madencilik sonra gelir.

Cümhuriyet Türkiyesi, bir iki asırdanberi kaybedilmiş olan iktisadî bünye ve iktisadî müvazeneyi bu mahsûllerle ve ziraat tekniğini eritip memlekete kısmen tatbik suretile ihya ve temin eylemeğe başlamış ve temin etmek mecburiyetindedir.

Ötedenberi Türkiyenin bir ziraat memleketi olduğu söylenmektedir ki doğrudur. Ancak bu ifade Türkiyenin yalnız mevaddı gıdaiye yetiştirmek üzere yapar ve yapmalıdır, manasına alınma-

mak lâzımdır. Ziraî mahsûller bir çok sanatların iptidaî maddelerini de teşkil ettiği için bu bakımdan da ulusal gelirde büyük bir mevki işgal eder. Osmanlı imparatorluğu zamanında 19 uncu asra kadar ekonomik bünyede az çok bir müvazene vardır. Bu muvazeneyi de ziraat ve el sanayii teşkil ediyordu. Tüccar kuvvetinin sanayie tatbiki zamanından itibaren bu müvazene haricî rekabet ve kapitülâsyonlar tesirile fena halde sarsıldı. Bu hal hem ziraatin ilerlemesine mani oldu ve hem de sanayileşmeğe meydan vermedi. Gelir fevkalâde azaldı Çünkü pek yakın zamanlara kadar Türkiyenin yiyeceğinin, içeceğinin, giyeceğinin mühim bir kısmı dışarıdan geliyor ve milyonlar çıkıyordu. Meşrutiyet senelerinde bile meselâ :

327 senesinden 332 senesine kadar Türkiyeye yılda:

492152	Liralık	Buğday
1863258	«	Un
3258730	«	Şeker
258688	«	İspirto
330435	«	Pamuk yağı girmekte idi.

Tabii bu kıymetler altın para üzerinedir. Bugünkü kıymet üzerine her sene yalnız 60 - 70 milyon lira demektir ki çok mühimdir. Ehemmiyeti yalnız bunda değildi. Memleketimizin bunları yetiştirmeğe çok müsteit ve müsait olduğu halde verilmesinde idi. Tabii bu ithalâta yine memlekette yapılması mümkün mamûl eşya ilâve edilirse harice verilen paranın ne müthiş olduğu takdir olunur.

Kapitülâsyon esaretinden ve açık pazarlardan kurtulduktan sonra rekabet azalmış, millî ve ziraî mahsûllerin miktarı artmış, bir müddet sonra ihracatına bile başlanmıştır. 932 ithalâtın asgarî haddine inilmiş ve bu tarihte hububat istihsalâtı 19 milyon kentale çıkmış, hattâ 316 bin kental de ihraç edilmiştir. 937 de ise istihsalât 36 milyonu geçmiş, ihracat ise 1,5 milyonu bulmuştur.

Diğer mahsullerden :

Meselâ : Tütün 451 bin kental istihsal 323 bin kental ihraç.
Patates 19 milyon kental istihsal, 88 bin

kental ihraç.
Pancar 650 bin kental istihsal.
Pamuk 647 bin kental istihsal 220 bin kental ihraç.

Meyvalardan elma ihracatı 1 - 2 milyona, kuru üzüm 660 bin kentale, fındık 240 - 250 bin kentale çıkmıştır.

Bunların yanına hayvan ve hayvanî mahsulâtı da koyacak olursak ihracat yekûnunun bir misli kabardığını göğsümüz kabararak görebiliriz. İstatistikler tetkik olunursa Türkiye ziraatinin millî ekonomimiz için 60 - 100 milyon liralık beynelmilel bir tediye vasıtasının bir tasarrufu olduğunu ve ayni zamanda yurtta mühim bir ekonomik hareket ve kazanç temin edildiği görülür. Bu hayırlı netice yalnız takip edilmiş siyaset eseri değildir. Bunda Türk köylüsünün enerji ve çalışmasının, Türkiye ziraî inkişafının da himmet ve kıymeti büyüktür.

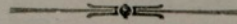
Türk ziraatinin bu gün artık beslemesi akla gelemez. Hattâ Türkiye arazi ve ziraati bu günkü nüfusun 2 - 3 mislini besleyebilecek kudrettedir. Yapılan bir tahmine göre Türkiyede yalnız ziraatle meşgul olunsa 30 milyon nüfus, ziraat ve sanayile meşgul olunsa 70 milyon nüfus beslenebilecektir.

Bugün Türkiye ihracatının % 80 ini ziraat mahsulâtı teşkil eylemektedir. Ancak bizce ne yetiştirilen mahsul ve ne de ihraç edilen mahsul kâfidir. Millî geliri arttırmak için mahsulün ıslahı, ihracatın arttırılması ve sanayileşmek lâzımdır. Yalnız iptidaî maddelerin ihracatına bel bağlayacak olursak vakit vakit fiat düşkünlüğünden veya gümrük siyasetlerinden dolayı büyük müşküllere maruz kalırız. Netekim senede 200 milyon liradan fazla olan ziraat ve toprak mahsulleri ihracatımız 80 milyona düştüğünden bayağı sarsıntı geçirmiştik. Ziraî mahsullerimizde fiat düşkünlüğü % 60 - 70 olduğu bu zamanlar sanayi mahsulâtının fiat düşkünlüğü pek az idi. Şu halde yetiştirilen mahsulün bir kısmının işlenmesi yani sanayiin de inkişaf ederek mahsullerimizin daha geniş ve dahilî bir mahreç bu-

labilmesi lâzımdır ki bu hal Türkiye millî ekonomisi için elzemdir. Cümhuriyet devrinde tutulan bu yolda yürünmeğe başlanması şayanı şükrandır. Ancak ziraî mahsullerle mamûlat fiatları arasında mutlak bir müvazenenin temini de icabeder. Yalnız fabrikaları korumak ve ziraatin de bu yönden himayesi çok muvafık olur. Ziraatimizin bu günkü mevkii ve bu hususta yapılan himmet, Osmanlı devrine nazaran, pek yüksek olmakla beraber daha pek çok mesai sarfına ve ihtimama ihtiyaç vardır. Bu sayede bugüne nisbetle daha pek çok ve mükemmel gıdaî, sınaî ve ihraç emtiası yetiştirmek mümkün olduğu gibi, sanayi de ilerler ve kaynağı ziraî mahsullerden olan bir çok mamul eşyanın ithalâtından müstağni kalır. Ekonomik müvazene daha emin ve mükemmeldir.

Türkiye millî ekonomisi ziraate dayandığına göre, ziraat mevzuunda ziraat kalkınmasının çabuk ve daha esaslı ele alınması lâzımdır. Şurası muhakkak ki ziraat mevzuu büyük, derin ve mufassaldır. Ele alınacak, üzerinde durulacak işler çok müteaddittir. Malûmdur ki bizde iş erbabının % 81 i ziraatle meşguldür. Bunların iş enerjilerini ve gelirini arttırmak lâzımdır. Yapılan tetkikler göstermiştirki bu günkü ailesine isabet eden gelir vasati 15 liradı ki pek azdır. Köylünün enerji ve gelirini arttırmak için yerine göre bunları toprak sahibi etmek, ziraat usullerini ıslah ve tenevvü ettirmek, işletme kudretini yükseltmek ve kendi gıdasını mütenevvi olmak şartile kendisinin yetiştirmesine çalışmak, mahsullerinin kolaylıkla satılmasını temin eylemek, gideri ile geliri arasında bir nisbet bulundurmak lâzımdır. Çiftçi yetiştirdiği mahsulü ucuz yetiştirse bile pazardan kendisinin muhtaç olduğu şeker, tuz, gaz ve saire gibi mübrem eşyayı almak için verdiği para nisbetile çok ucuza satarsa bile yine zararlı çıkar. Bu nokta bilhassa çok şayanı dikkattir. Köylünün canlı cansız istihsal vasıtaları kısık veya çok noksandır. Gübresi, tohumluğu uygun değildir. Su ve mesken vaziyeti bozuktur. Korunma veya sulama gibi büyük ıslahattan mahrumdur.

Bilgi ve görgüsü azdır. Görülüyor ki yapılması ve halledilmesi icabeden işler pek büyüktür. Bununla beraber bütün bu noksanların birden giderilmesine ne manen ve ne de maddeten imkân vardır. Davanın azameti karşısında durulmuyor da; mütemadiyen çalışılmaktadır. Ancak ziraatte muhtelif safhalardan birinin halli bile senelere, zamana muhtaçtır. İşte Merinos, işte pamuk iş; maruz kalınan tabiî ve arızî bir çok engellerle uğraşmak, bunları yenmek bittabi kolay değildir. İş ne kadar güç, dava ne kadar mufassal olursa olsun esaslı, metotlu, azimli ve devamlı çalışma ile muvaffakiyet muhakkaktır. Türk azmi bunu her halde yenecek, bu vadide de güneş gibi parlıyacaktır.

Bursa kaza ve köylerinde arkeoloji eserleri

Naci Kum
Müze ve Sergiler komitesi başkanı

Halkevimiz namına bir tetkik seyahati yapmak üzere 11-10-939 tarihinde Yenişehire hareket ve 18-10-939 da Gemlik tarikile avdet ettim. Daha sonra da diğer mülhakatı gezdim. Burada, Bursa kaza ve köylerindeki intiba ve müşahedelerimi, yalnız müzecilik bakımından arzediyorum.

1 — Yenişehirin (Gökçesu) köyü evvelce Bileciğe bağlı iken 1928 yılında mektep binası yapılırken binanın arkasındaki eski maşatlık yerinden çıkarılıp şimdi köy konağı olarak kullanılan mezkûr bina bahçesinde muhafaza edilmekte bulunan kitabe için Gökçesuya gittim. Kitabeyi ve bulunduğu yeri tetkik ettim. Kitabe bir (Ebitaphe) türbe kitabesidir. O yerden çıkmış olan diğer beyzî sütun ve Bizans üslûbundaki chapiteaulara nazaran burasının vaktile bir (Mausolè) olduğu anlaşılmıştır. Mezkûr kitabe mühim görülerek müzeye nakledilmiştir.

2 — Gökçesu köyünden dönüşte, yol uğrağındaki (Günece) köyünde de taharriyatta bulunarak evin birinde 5 satır Yunanca yazıyı

muhtevi silmeli bir başlık bularak bunu da müzeye naklettim.

3 — Yenişehir merkezindeki (Süleyman Paşa Türbesi) ve harap medresesi olduğu gibi, fakat temizlenerek muhafazaya şayandır. (Sinan Pş.) imaret veya kervansarayı da muhafazaya şayan çok değerli bir abidedir. Belediyece muhafazası esbabına tevessül edilmesi için görüştüm. Vilâyet makamı vasıtasiyle de ayrıca bu hususa dikkat nazarlarının çekilmesini dilerim.

4 — Kasaba dahilindeki (Baba Sultan) zaviyesi kadim bir Tumulus üzerinde ve tek kubbeli sağlam bir binadır. Belediye bu binayı su deposu olarak kullanmakta ve muhafaza etmektedir. 150 metre kutrunda olan bir daireyi teşkil eden bu höyük, şayanı tetkiktir. Buradan topladığım seramik parçaları müze çanak arşivimize getirdim.

5 — Yenişehirin, maarif memurluğunun bulunduğu birinci mektepte şu eserlere tesadüf edilmiştir:

A — 1936 da (Kavaklı köyünden Ramazan oğlu Ahmedin) evinden alınmış çelik zırh müzelik eserdir.

B — 1936 da Kavaklı köyünden getirilmiş olan küçük sarkofaj.

C — Kemerdere köyünün Eskiyurt yerinden bulunmuş olan, sakallı ve şakulen sol yanağından aşağı kırık (Büst) mühimdir.

D — Mektep bahçesindeki, (Menteşe köyünden) mezarlıktan bulunmuş, alt tarafı kırık ve 8 satır eski Yunanca yazıyı muhtevi mermer kitabe çok değerlidir.

E — Bir yüzünde (D M) harfleri yazılı menşuru-mustatilî başlık..

6 — 14/10/939 tarihinde İzniğe giderek taş eserler deposunun pencere camları kırık olduğundan içeriye güvercinler girmektedir. Bu pencerelerin tel kafesle veya demir parmaklıklarla muhafazası gerektir.

Bir çok ziyaretçilerin uğrağı olan İznik kasabasındaki değerli âbideleri daimî nezaret altında bulundurmak ve (Eski eserler deposu) nu tanzim ve tathir etmek, ay-

ni zamanda, yeniden yapılmakta olan kasaba binalarının kazılarında her gün yeni eserler çıkmakta olduğu için mutlaka muhafıza ihtiyaç vardır. Çünkü, camiler, imaretler, kapılar, surlar, stadyom ve eski eserler daima tahribe maruzdur.

7 — İznik mezarlıklarında çok değerli mezar kitabeleri bularak istinsah ettim. Lefke Kapısı burçları arasında da bir kaç eski Türk mezar taşı görerek müze deposuna kaldırttım. Kezalik depoya evvelce konulmuş olan Türk kitabelerini de istinsah ettim. Bir evin sokak köşesini korumak için konulmuş olan (Fallos) u yerinden söktürerek depomuza kaldırdım.

8 — 16/10/939 sabahı İznik gölünde işleyen motora binerek göl sahillerindeki köyler hakkında, oraları tanıyanlardan malûmat alarak not ettim. Arab Gazi iskelesinden Orhangazi kasabasına geçtim.

Burada tarihî eserlere tesadüf edemedim.

9 — O gün Orhangaziden hareketle Gemliğe muvasalat ettim. Burada Hükûmet konağı çeşmesinde bir sarkofaj alındığı ve kasabanın diğer bir çeşmesinde bir (Stèl füneraire) e tesadüf ettim. Kayahan mahallesinde, Salkım söğüt sokağında eski Gemlik surlarının artıklarını görüp mevkiini tesbit ettim. Gemlik cami ve mezarlıklarında dahi tesadüf ettiğim eski Türk mezar taşlarını istinsah ettim.

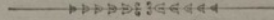
10 — Gemliğin Gencali köyünde bir zeytinlikte, toprak işlenirken zuhur eden mezara ait kitabe, kulplu desti, bakır para gibi çıkmış olan eserleri müzeye getirdim.

11 — Gemliğin (Umurbey) köyünü tetkik için bir aralık oraya gittim. Maalesef (Umur bey) ve oğlu (Mehmet çelebi) ye ait mezarlar çok bakımsız ve taşları kırılıp devrilmiştir. Umurbey mezarlarını ve civarındaki eski kitabeleri hemen istinsah ettim. Köyün umumî vaziyeti hakkında notlar aldım.

Netice :

Vilâyetimiz dahilinde bu suretle yapılacak tetkik gezilerinin tarih ; arkeoloji ve

içtimaiyatımız için faydalı olacağı şüphesizdir. Her kaza merkezinde, kazanın umumî durumu hakkında bilgi edinmekle beraber yanına varılamıyan köylere dair bilenlerden malûmat alınmaktadır. Şimdiye değin: Oğuz boyu oymak adlarını taşıyan (23) köy ve eski eserler bulunan 68 mahal ve mevki işaret ettim.

Bursa Halkevinin altı aylık çalışmaları

Halkevimizin son altı ay içinde gösterdiği faaliyeti, bu satırlarla hulâsa etmeğe çalışacağız.

Toplantılar :

Bu müddet içinde idare heyeti on dokuz toplantı yapmış ve komitelerle şubelerin toplantı sayısı 154 ü bulmuştur. Gerek Bursadaki elemanlarla, gerekse İstanbuldan davet edilen bay İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve bay İsmail Hami Danişmend gibi salâhiyetli zevat tarafından türlü mevzularda konferanslar verdirilmiş ve bu konferanslarda 9997 kişi hazır bulunmuştur. Bunlardan başka dört konsere 1540, 13 sinemaya 6337, dokuz temsile 4250 ve üç ulusal bayrama iştirak eden halkın sayısı, konferansa gelenlerle birlikte 24.424 e varmıştır. Altı aylık muhtelif çalışmalardan istifade etmek üzere Halkevimizin toplantılarına gelen yurtdaşların sayısı 25.877 yi aşmaktadır. Bunlardan 1453 ü kitap, gazete ve mecmua okumak üzere kütüphanemize devam etmişlerdir. Halkevi kütüphanesi 2714 ü bulan kitap sayısı ile, gün geçtikçe okuyucuların ihtiyacına daha geniş ölçüde cevap vermeğe başlamıştır. Kütüphanedeki okuyucu ke-

safetini okul talebesi teşkil etmektedir.

Kurslar :

Evimizin en mühim faaliyetlerinden birisi okuma ve öğretme kurslarıdır. Mutat kurslardan başka okulların tatil aylarında 45 gün devam etmek üzere açılan « ikmal kursları » ndan İngilizce, Almanca, Fransızca, fizik, kimya ve matematik derslerine 376 sı kız ve 589 u erkek olarak 965 talebe devam etmiş ve bunların yüzde 98 i muvaffak olmuştur. Bu dersler her gün sekiz saatlik muntazam bir programla yapıldığı için Bursa Halkevi 45 gün müddetle 965 mevcutlu bir mektep manzarası göstermiştir.

Mutat kurslar her yıl olduğu gibi devam etmiştir. Bunlardan dil kurslarına, kız ve erkek katışık olarak Fransızcaya 130, İngilizceye 41 ve Almancaya 95 kişi gelmektedir. İlk okulun 4-5 ve 2-3 üncü sınıflarını bitirememiş olanlarla hiç okuma yazma bilmeyenler için de üç sınıflı bir gece mektebi açılmış ve buralara 124 gencin devamı temin olunmuştur. Bu yıl ilk okulların imtihanları sırasında 4 ve 5 inci kısımlarda ders görmekte olanlar resmen devlet imtihanlarına girecekler ve muvaffak olanlar ilk okul şahadetnamesi alacaklardır. Bu derslere gelenlerden yardıma muhtaç olanların kitap, defter gibi ihtiyaçları da Halkevimiz tarafından giderilmektedir. Bu üç sınıflı okuldan başka biri Muradiyede, diğeri İstiklâl okulunda olmak üzere iki halk gece dershanesi daha açılmıştır. Buralarda, yaşları on sekizi geçkin, hiç okuma yazma bilmeyen yurttaşlar ders görmektedir. Bu suretle evimizden ders alanların sayısı 490 ı bulmuştur.

Bunlara ilâveten Cezaevinde 120 kişilik bir dershane açılmış ve 23 ü kız, 42 i erkek olmak üzere 55 talebelik bir kadro ile çalışan resim atölyesi de faaliyetine devam etmekte bulunmuştur. Ar şubemizin sistemli bir çalışma kolunu teşkil eden resim atölyesi, yaz aylarında yirmi gencin iştirak ettiği bir Uludağ kampı yapmış ve yirmi gün müddetle burada muhtelif resimler yaparak talebeyi tabiat karşısında

çalıştırmıştır. Atölye, altı ay içinde yapılan törenlerin ve ulusal günlerin hepsinde vazife almış ve dekor, çelenk, temsilî tablo gibi eserlerin tanziminde müessir ve faydalı olmuştur. Resim atölyesinin 19 Şubatta açacağı büyük sergi için yapılan hazırlıklar devam etmektedir.

Müzik ve gösterit :

Ar komitesi, Müzikevi faaliyetlerini düzenlemek ve arasındaki sıkı teması muhafaza etmek yolundaki çalışmalarına devam etmiş ve aylık konserlerle halk konserlerinin verilmesini temin eylemiştir. «Koro» derslerine 35 öğretmen iştirak etmiştir.

Temsil kolu ise « Ateş » ve «Zehirlikucak» piyeslerini Gösterit salonunda müteaddit defalar temsil etmiş ve «Ceza kanunu» piyesini hazırlamıştır. Gösterit şubesi, önümüzdeki aylar içinde bir de «Ahmet Vefik Paşa gecesi» için de çalışmaktadır.

Diğer çalışmalar :

Dil - Tarih ve Edebiyat şubesi tarafından iki ayda bir çıkarılan «Uludağ» dergisinin neşrine devam edilmiştir. Şube tarafından «Hatay» için tören yapıldığı gibi konferanslar da tertip edilmiştir.

Diger taraftan, Müze ve Sergi şubesi de, vilâyet muhitini tarih, etnoğrafya ve içtimî bakımlardan tanımak ve tanıtmak üzere, vilâyetin bütün kazalarında ve bazı köylerinde inceleme gezileri yaptırmıştır.

Sosyal yardım faaliyetine de, yoksul hastalara bakmak, işsizlere iş bulmak, fakir gençleri okutmak suretile, ehemmiyetle devam edilmiş ve bilhassa Erzincan zelzelesi münasebetile Kızılay kurumu ile sıkı bir iş birliği yapılmıştır.

Bursa sicilleri :

Şer'î mahkeme sicilleri

" Bu sicillerin asılları Bursa vakıflar müdürlüğü mahzeninde saklıdır. Eski yazıların okunma güçlüğü günden güne arttığı için, sicillerin dikkate şayan bulduğumuz kısımlarının suretlerini çıkartarak, dergimizde ayrı bir bölüm halinde neşrini faydalı ve uygun bulduk. Bunları, o zamanki tarihi aydınlatacak birer vesika ve tarih dökümanı diye aldığımızdan, kopye ve neşrinde sadece sene ve vukuat sırasına dikkat ederek, ayrıca mâna vermeğe; izah, tefsir ve muhakemeye girişmedik. Metinleri aynen neşre bu sayımızda da devam ediyoruz: „

Çalınmış eşya :

Defter No. 142 Sicil No. 28 Sahife No. 36

Şahkulu bin Abdullah nam kimesnenin elinde bir kırmızının kadife ve bir sade kırmızı kadife kenarı siyah alaca kadife türbe örtüleri bulunub İnegölde Sultan Hatun binti İspendiyar nam hatun türbesinden sirkat olunmuştur deyu mezbur türbenin türbedarı

olan Mustafa bin Yusuf ve vekili-cürmü olan İlyas bin Abdullah ve kaim - makamı şeyh olan Ali bin Abdullah mezbur türbede sirkat olunmuştur deyu dava ittiklerinde mezbur sârik dahi vicahen bilâ icbarin ve bilâ ikrahin tasdik ettikden sonra sebti - sicil olundu Tahriren fi evasıtı saferül - muzaffer 926

●

Emanet maldan miras talebi :

D. — 144 S. 28/37

Elhac Hasan bin elhac Mehmed nam kimesne meclisi-şer'a hazır olub Seydi Ahmed bin Âmir mahzarında takriri dava kılub etti kim mezbur validüm olan elhac Mehmed hali-hayatında ve kemali-sıhhatinde mezbur Ahmed kıtinde üç denk yün emanet komuştur Haliya mezbur vabidüm Mora sancağında Bedrada fevt olub taleb iderim didikte mezkûr Hasan mütevffayi-mezburun oğlu idüğüne şahit taleb olundukda Mehmed bin Ahmed ve Kasım Çelebi ibni Piri ve Kemal bin Mehmed ve Mustafa bin Mehmed nam kimesne müteveffayi mezburun oğlu idüğüne şehadet ittikden sonra zikrolan emanet yünden hissesi yedine teslim olunması hükmolundu Safer 926

●

Sirkat cürmümeşhudu :

D. 145 S. 28/37

İlyas bin Abdullah nam kimesne meclisi-şer'a hazır olub Mustafa bin Abdullah mahzarında takriri-dava kılub itti kim dükkânımda sanduk içinde bir ak kese ile akçe var idi sirkat olunub mezbur Mustafa mezannımdır didikte tecessüs olunub koynunda akçe bulunıcak mezbur İlyasın sanduğundan sirkat ittiğine itiraf ittikde Mustafa bin Ramazan ve elhac Hasan bin Abdullah ve Ahmed ibni Süleyman ve Mustafa bin Bahşayiş şehadet ittikden sonra hayyizi kabulde vaki olub ehli-örfe teslim olunub sebti-sicil olundu Tahriren fi evasıtı saferül muzaffer 926

●

Cüz okuma tayini :

D. 146 S. 28/37

Sebebi-tahriri-kitab ve mucibi tastiri hitab budur ki mahrusei Bursada merhum ve mağfurunleh Sultan Mustafa tâbe serahü validesi merhume Gülşah Hatun türbesinde yevmî iki akçe cihetle cüz tilâvet iden Kâtib Piri kendü hüsnü-ihtiyarile feragat idüb işbu hamilü'l-kitab İbrahim sa'âhı-diyanetle mevsuf ve maruf kimesne olduğu ecilden mahal ve münasib görülüb zikrolan cihetle mezbur cüz verildi ki ber-mucibi-şartı-vâkıf edai-hizmet edicek cihetine mütesarrıf olub vâkıfın ruhuna ve padişahı-âlempenahın devletine iştigal gösterüb kimesne mani' ve dafi' olmaya Safer 926

Bıçakla yaralama :

●

D. 147 S. 28/37

Hasan bin Abdullah nam kimesne meclisi-şer'a hazır olub Bali bin İnebeği mahzarında takriri dava kılub itti mezbur İncbey beni bıçak ile darbidüb mecruh itti didikte mezbur İnebey dahi bilâ ikrahin ve lâ icbarin mezkûru bıçakla darbettiğine itiraf edicek sebti-sicil olundu Safer 926

●

Çalınan para ve eşya :

D. 148 S. 28/37

Ayşe binti elhac Hoşkadem meclisi-şer'a hazır olub Hasan mahzarında takriri-dava kılub itti kim mezbur Hasan evinden mahruz olan esbabımdır bir altun zincirüm ve üç dane zehebî eşrefim ve bir gümüş yüzük ve iki yüz altmış nakid fıddı-rayicülvakit akçem ve bir Şamî tas ve iki hamail ve bir beştimal ve bir destimalüm ve bir kabağım sirkat idüb gitti didikte mezkûr Hasan dahi bilâ icbarin ve bilâ ikrahin itiraf ittikden sonra ehli-örfe teslim olunub sebti-sicil olundu Safer 926

●

Sermaye iadesi :

D. 149 S. 28/37

Mahrusei Bursa hasse harc emini olan fahrülümena vel-mutemedîn Muslihiddin Bey meclisi-şer'de ikrar ve itiraf idüb itti kim işbu hâmilül-hücce Ruban bin Yakub nam yahudii mahrusei mezburede darbhanesinden sekiz bin beş yüz akçe sermaye alıb bundan esbak emin olan maktul Mehmed Çelebiye şûhudu-adûl mahzarında bi kusur teslim ittiği merhumu mezburun defterinde mukayyeddir didikde mezkûr Yahudi dahi vicahen tasvib edicek talebile bu vesika ketbolunub yedine vazolundu.

●

Mizan mahsulüne dair hesap:

D. 150 S. 28/38

Haliya mahrusei Bursada nasbışahî ile harc emini olan fahrülümena vel-mütemedîn Muslihiddin Bey şer'i-şerifi-nebevî ve kazai-Mustafavî meclisine hazır olub ikrar ve itiraf idüb itti kim mahrusei mezbure harir mizanına emin olan fahrül-akran Nasuh beyin sene isna ve ışrin ve tis'a mietin ramazanının dokuzuncu gününde emin olub tarihi-mezburdan sene hamse ve ışrin ve tis'a mie zilhiccesinin gayetine gelince müfredatı defteri mucibince mezbur mizan mahsulün hesabı görüldükde mizan mahsulünden resimden dellâliyeden on dört lidre yüz bin ve elli iki bin iki yüz doksan iki akçe mahsul gösterüb zikrolan mahsulden yüz on bir bin yüz on üç akçesini harci-mirî ve harciâmilden masarif gösterüb ve üç yüz altı bin yüz otuz dokuz akçe-

sin mirî canibinden satılan harir için kıbeli-miriden nısıf resim ve nısıf dellâliden aşağı varılub ve on kerre yüz bin ve otuz iki bin seksiz yüz yirmi üç akçesin hassa harcı için ben kabzittim mezbur Nasuhun zimmetinde zikrolan mizan mahsulünden iki bin iki yüz on yedi akçeden gayri nesne baki kalmamışdır didikden sonra emini-mezbur dahi vicahen tasdik edicek sebti-sicil olundu.

Safer 926

●

Balta ile katil:

D. 154. S. 28/39

Mahrusei-Bursada Timurtaş mahallesinde maktûl olan silâhdarlar zümresinden Ferid bey bin Abdullah nam gulâmı - şahinin katili teftiş olundukda ücret ile hizmetkârı olan Bayram ibni Abdullah takrir idüb itti kim maktuli - mezburun Abdi - memlûki olan ve nalband Hacı babanın ücretli hizmetkârı olan Nikola nam zimmi ve kiremidci oğlunun ücretli hizmetkârı olan Kara Hasan nam kimesneler mukaddema öldürmesine ittifak idüb ve nagâh mezbur Nikola gelüb balta ile başına vurup maktulü mezbur ıztırab edicek mezbur Karagöz vurub boğazına yapışub boğdu deyicek mezbûrûn ehli-örfe teslim olundu.

Rebiülevvel 926

●

Koyun, keçi hırsızlığı:

D. 157 S. 28/40

Nikola bin Mihal ve Kosta bin Yorgi nam zimmilerin yedlerinde sirkat olunmuş tahminen doksan iki re's ganem ve bir mikdar dahi keçi bulunub kimden aldıkları teftiş olundukda muhtelif sözler söyledikleri ecilden ehli-örfe teslim olunub sebti-sicil olundu.

Rebiülevvel 926

●

Orhan imaretinin tamiri:

D. 158 S. 28/40

Sebebi-tahriri kitab ve mucibitestiri-hitab budur ki bundan esbak mahrusei-Bursada vaki olan merhum mağfurunleh Orhan Han tâbe serahû imareti - âmiresi tamiri için atebei - ulyadan mezbur imaret evkafından Tebecik nam kariyeye cabi olan işbu hâmilül - kitab Sinan bin Abdullah ile elli bin akçe irsal olunub hîni - vüsulde zikrolan meblâğ ta'dad olundukda elli binden altı bin dört yüz on dört akçe kusur gelüb mâvaka' bâbı - saatdelmeaba arzolunub meblâğı - merkumu mezbur Sinan ile teslim idüb irsal olunmuş hâliya mezkûr Sinan dahi bu maslahata mübaşir olan ulûfeciyan zümresinden Kasım bin Abdullaha ve kâtib olan Mustafa çelebi bin Aliye bikusur teslim idüb mezburlar dahi kabzidüb ve kabzittiklerine meclisi - şer'de adûli - müslimîn mahzarında itiraf idicek talebile sebti-sicillât olundu.

Tahriren fi gurrei âhirür - rebi' 926

●

Yolda bulunmuş eşya:

D. 159 — S. 28/41

İvaz bin Nasuh ki Kükürtlü hamamı naturudur meclisi - şer'a iki kıt'a zenane kırmızı nefte kaftan ve bir kırmızı payigûzin kuşak ve bir al bürüncük morgüllü [1] ve iki kır'a.... [2] boğası kaftan ve bir asumanî boğası zıbun ve bir rida ve bir don ve iki kıt'a kırmı ve diğer iki kıt'a müşebbak makreme ve yedi arşın penbe bezi ve bir heybe ve bir peştemal getürüb Kan alıcı oğlu Muhyî Kükürtlü kurbinde tariki - âmda buldum deyu emanet koydu deyicek mezkûr olan esbab bitamamihî kapluca subaşısı Muhyiye teslim olunub sebti - sicillât olundu.

Rebiûl - âhir 926

●

Kervansarayda bir hâdise:

D. 161 — S. 28/42

Ahmed nam kimesne ve zevcesi Ümmî binti Mehmed dergâhımuallâdan hükmi - vâcibül - itaa irad idüb mazmunı - münifinde mezbur Ahmed kapuma gelüb Karahisardan cemaatimle Bursaya gelürken kazai - İnegölde kârbansarayda gice ile mihman oldukda Kara Bedir nam kimesne dört er kimesne ile üzerimize gelüb avretim tasarruf ittiler deyü bildirdi öyle olsa şer'le ve örfle teftiş idüb göresin deyü emrolunmuş imtisalen lil emrülâlî ber-mucibi şer'i - şerif teftişe mübaşeret olundukta mezkûr Bedir ve Yahya ve Musa ve Yusuf ve Hüseyin nam kimesneler ki Ahmedin hasımlarıdır dava ittiği meblâğı - merkumu bîkusur teslim iitiklerinden sonra ve sair nez'inden dahi feragat içün dahi bin doku yüz doksan fıddı - rayicül - vakit akçe virüb sulh idüb ve mezbur Ahmed dahi mezkûrlar ile veçhi - meşruh üzere kabul idüb zikr olan meblâğları mezkûrlar yedinden kabul ve kalızidüb ve kabzına meclisi - Şer'de adûli - müslimin huzurunda itiraf edicek sebti - sicillât olundu. Rebiül-ahir 326

●

Maktûl Mehmedin eşyası:

D. 162 - S. 28/42

Sebebi - tahriri - kitab ve mucıbi - tastiri - hitab budur ki mahrusai - Bursa darbhanesi emini olan maktûl Mehmedün sanduk içinde olan emanet esbabı ki bir atlas yasdık ve bir münakkaş kadife minder ve bir hatem yasdık ve câmei - seyid ve küçük sandukda yeni bir ak sanduk ki içinde evrak vardır cem'isi sanduk ile Bursada beytülmal emini olan Kemal çelebi bin Seydi Ahmede teslim olundu Rebiül-ahir 926

●

Kaçak köle:

D. 163 — S. 28/43

Siclûl vâki'i fi yevmil - hadi vel işrîne min şevvalil - mükerrem min şühuri erbaa ve işrîn ve

---

[1] Eski harflerle imlâsı: min rı, kef, vav, lâm, lâm, ye : morgüllü, yahut merküllü.

[2] Eski harflerle imlâsı: Kef, vav, te, kef, nun, he.

tis'a mie

Mahrusei Bursada yuvaçı olan Mehmed bin Ali meclisi - şer'a gelüb bilesince Alagöz ibni Abdullahı ihzar idüb kaçgundur didükde mezkûr Alagöz Rusiyül - asl eşhelül - ayneyn mütevassıtül - kame esfarûl - levndir istintak olundukda kendü rakbetine itiraf idüb ibakat itdüm efendüm Bigadiç kadılığında Yorma nam kariyyede çarıbaşı Mustafa çelebi bin Umurdur üç yıl mikdarı vardır ki ibakat idüb (Bir kelime okunamadı) didüğü sebebden sebti - sicil olundu

Tahriren fi yevmil - hâmis vel - işrîne min şevvalil - mükerrem min şühuri sene erbaa ve işrin ve tis'a mie

●

Köle kefaleti :

D. 164 — S. 43

Mahrusei Bursada kariyyei-Sermede mütemekkin olan Bali bin Hızır Ahmed bin Halil Şeyh nam kimesneye bir kul satub Rusiyül - asl esfarül - levn eşhelül - ayneyn mütevassıtül - kame iki bin beş yüz akçeye mezkûr müşteri Hızır Ahmed alduğu kulun zararına kefil taleb eyledükde kariyyei - mezkûrede mütemekkin olan Kalkal bin Zağnos ve Tayyib bin Hüseyin Fakıh kefil oldu didükde mezkûr kefiller inkâr eylediler Gıbbül - istişhad adûli - müsliminden Yusuf bin Mustafa ve Bali bin Ali ve Ahmed bin Mustafa ve Mürsel bin Ali müşterii - mezkûr Hızır Ahmedün davasına mutabık şehadet eylediler Şahidânı - mezrubanın şehadetleri bâdettezkiyye vettâ'dil hayyizi - kabulde vaki' olub mezkûrların kefaletleri sabit oldu

Tahriren filyevmil - hâmis vel - işrîne min şevvalil - mükerrem min şühuri sene 924

●

Ev alım - satımı:

D. 165 — S. 28/43

Mahrusei Bursada Sivasîler mahallesinde mütemekkin olan Dilber meclisi - şer'a gelüb ikrar ve itiraf idüb didi kim işbu müşarünileyh Şadi bin Nasuha mahallei - mezkûrede olan bir evimi ki kıble ve şarkı Veledi - Erzaklı ve şimalen Hurşid mülkiyle ve garben mahdumu mülkiyle işbu mahdud olan evlerimi dört yüz akçeye bey' etmiştim Hâliya mebläğı-mezburu bikusur kabzeyledim didükde müşterii - mezbur Şadi vicahen ve şifahen tasdik eyledi 25 Şevval 924

●

Bir vakfa iki berat :

D. 166 - S. 28/44

Mahrusei Bursada mütemekkin olan Ferhad bin Abdullah meclisi - şer'a gelüb Timurtaş bey evkafına hâliya cabi olan Mehmedi ihzar idüb mukabelesinde takriri - meram kılub didi kim işbu müşarünileyh cabi Mehmedün sabıka bana Hudavendigâr hazretleri cibayeti - mezburei sadaka etmişdi deyüb hükmü - sultanî ibraz idüb

mazmunu-meymununda buyrulmuş ki darendei - fermanı - hümayun nam kimesne dergâhı - muallâma gelüb mahrusei - mezburede Timurtaş bey evkafı olan kariyyei - Bademlü ile merhume Hatice hatun mezreasının cibayeti Hacı Piri elinden beratı - sultanî ile bana sadaka olunmuş idi ben dahi üzerine varub bir hüccet alub kabzitmedim mezkûr Hacı Piri elinden deyü ahar kimesne Mehmede virilmiş benüm beratımın tarihi mukaddemdir deyü bildirdi imdi buyurdum ki hükmü - şerifim vüsul buldukda husamayı beraber idüb ellerinde olan beratı - hümayunumun tarihlerine nazar idüb göresin filvaki ikisi dahi mezkûr Hacı Piri elinden almış ise kangısının beratı tarihi mukaddem ise ona mukarrer idüb aharı dahl ittirmeyesin vakıf mahsulünden nesne dahi zabt itmişler ise cabi olana alub teslim idesiz deyü ferman olunmuş imtisalen lil - emril - âli ikisinin beratına nazar olundukda işbu müşarünileyh Ferhadın tarihi beratı rebiülevvel gurresinde olub hasmının beratı tarihi cemazielevvel gurresinde olub Ferhadın tarihi beratı mukaddem olduğu ecilden mezkûr Ferhad elinde cibayeti - mezbure mukarrer kılınub sebti - sicil olundu 25 Şevval 924

●

Kadınlı bir içki vakası:

D. 167 - S. 28/44

Mahrusei-Bursada Tahtelkal'a hanında Mustafa bin Yusuf ve Yusuf bin Durmuş ve Hamza bin Baklava çavuş Mihriban binti Abdullah ve Gennet binti Torbalı ile hamr iderken müslümanlar ile asesbaşı varub hamirlerile meclisi - şer'a getirüb hatunlar ikrar eylediler sebti - sicil olundu 25 Şevval 924

●

Kumaş mübayaa ı :

D. 168 - S. 28/44

Mahrusei Bursada hassa harc emini Mustafa çelebi yerine naıb olan Mehmed çelebi bin hoca Hüseyin meclisi - şer'de ikrar ve itiraf idüb dedi kim dergâhı - muallâdan kumaş almağa hükmi-ş rif varid olup her cinsden kumaşlar alınub kumaşlar sahibleri akçelerin taleb ittikleri sebebden mali - padişahiden virilmek lâzım geldiği ecilden işbu müşarünileyh Sinan bey bin Abdullahüs - selâci yedinden mukataatdan tahsil itdüğü sal'den otuz bin kaçe kabzeyledim didikde mezkûr Mehmed çelebi makbuzün - minh Sinan vichen ve şifahen tasdik ey edi.

Halkevi dergileri :

Çıkaran Halkevi	Derginin adı
Adana	Görüşler
Afyon	Taşpınar
Amasya	Yeşilırmak
Antalya	Tük Akdeniz
Artvin	Çoruh
Bafra	Altın yaprak
Balıkesir	Kaynak
Burdur	Burdur
Bursa	Uludağ
Çorum	Çorumlu
Denizli	İnanç
Diyarbakır	Karacadağ
Elâzığ	Altan
Eminönü	Yeni Türk
Eminönü	H. B. Haberleri
Erzurum	Atayolu
Eskişehir	Halkevi
G. Antep	Başpınar
Giresun	Aksu
İsparta	Ün
İzmir	Fikirler
Kayseri	Erciyaş
Konya	Konya
Manisa	Gedis
Mersin	İçel
Milâs	Yeni Milâs
Muğla	Muğla
Niğde	Akpınar
Niksar	Ülker
Trabzon	İnan
Samsun	XIX Mayıs
Sinop	Dıranaz
Sivas	IV Eylül
Urfa	Ocak
Yozgat	Bozok
Zonguldak	Karaelmas

Halkevleri
Türk Birliğinin
Kültür Kaynağıdır.

10 Kuruş